

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

DARIUS BACYS
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA

NUSIKALSTAMUMO RAIŠKA TAURAGĖS APSKRITYJE.

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė -
Prof. Dr. G. Babachinaitė

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS	3
I. BENDRA TAURAGĖS APSKRITIES SOCIALINĖ, DEMOGRAFINĖ CHARAKTERISTIKA.....	7
II. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA.....	14
III. REGISTRUOTO NUSIKALSTAMUMO TAURAGĖS APSKRITYJE PAGRINDINIAI RODIKLIAI (2005 – 2009 m.).....	19
1. Nusikalstamumo būklė, lygis, dinamika Tauragės apskrityje	19
2. Nusikalstamumo Tauragės apskrityje struktūra	28
IV. REGISTRUOTŲ ASMENŲ, ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) PADARIUS NUSIKALSTAMAS VEIKAS TAURAGĖS APSKRITYJE, ASMENYBĖS BRUOŽAI.....	34
V. NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJA TAURAGĖS APSKRITYJE	45
IŠVADOS.....	54
SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	55
NAUDOTA LITERATŪRA	56
ANOTACIJA Lietuvių k.	61
ANOTACIJA Anglų k. (ANNOTATION).....	62
SANTRAUKA Lietuvių k.	63
SANTRAUKA Anglų k. (SUMMARY)	64
PRIEDAI	65

ĮVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Nusikalstamumo problema – tai turbūt viena iš seniausių ir opiausių žmonijos problemų, per visą jos istoriją. Net pagrindinėse žmonijos atsiradimo ir vystymosi teorijose, t.y. tiek Darvino evoliucijos teorijoje, tiek Biblijoje pateikiamoje, esama nusikalstamumo ištakų. Pirmojoje teorijoje Darvinas atskleidė pagrindines evoliucijos varomąsias jėgas: kintamumas, paveldimumas ir gamtinė atranka. Svarbiausia jų – gamtinė atranka¹, t.y. išlieka tik stipriausi. Antrojoje pvz. Kainas - Adomo ir Ievos sūnus, iš pavydo, kad Dievas priėmė ne jo, o brolio Abelio, avių piemens, auką, pastarąjį nužudė.²

Kaip matome, pagrindinės nusikalstamumo priežastys tiek senovėje, tiek ir šiais laikais tos pačios – pavydas, pyktis, išlikimas.

Per daugelį metų buvo bandoma išspręsti šią problemą, pasiūlyta įvairiausių variantų: Platonas kaip vieną pagrindinių nusikalstamumo priežasčių įvardijo turtinę nelygybę ir siūlė ją panaikinti³; Aristotelis teigė, kad pagrindinė nusikaltimų priežastis yra ydos ir aistros, valstybės turi rūpintis, kad visur vyrautų nuosaikumas⁴; viduramžiais buvo manoma, kad nusikaltėlis yra blogio nešiotojas ir vienintelis efektyvus būdas jį sustabdyti – mirties bausmė ar kt. žiaurios bausmės⁵; utopistai T. Moras (T. More) ir T. Kampanela (T. Campanella) siūlė prievarta įvesti visuomeninę lygybę⁶; Lombrozas (C. Lombroso), kad nusikaltėliais gimstama ir vienintelė išeitis apsaugoti kitus - jį nužudyti arba visam laikui izoliuoti⁷; Bekarija (C. Beccaria) kaip veiksmingiausias nusikalstamumo mažinimo priemonės išskyrė: neteisingų baudžiamųjų įstatymų panaikinimą, švietimą ir mokymą, teisingą teismą ir gyventojų auklėjimą⁸; E. Feri (E. Ferri) siūlė panaikinti kriminalines bausmes ir jas pakeisti socialinėmis apsaugos priemonėmis⁹ ir kt., tačiau kaip rodo istorija nusikalstamumas ir toliau gyvuoja.

Šio reiškinio panaikinti ne tik, kad neįmanoma, bet ir negalima, nes darydamas žalą, jis kartu daro ir gėrį. Pažvelkime atgal į 1991 m. sausio 13 – osios įvykius, taip pat neseniai nuskambėjusį Drąsaus Kedžio rezonansinį nusikaltimą arba Egipte vykusius neramumus, šie ir kt. nusikalstami įvykiai padarė daug žalos daugeliui žmonių, tačiau kita vertus, jie subūrė žmones kilniems tikslams, daugelis jų pamiršo savo asmenines ambicijas ir užmojus, kas šiais laikais juos verčia „lipti per galvas“.

¹ Lietuviškoji tarybinė enciklopedija Nr. 3, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, leidykla – „Mokslas“, Vilnius, 1978 m., P 427.

² Lietuviškoji tarybinė enciklopedija Nr. 5, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, leidykla – „Mokslas“, Vilnius, 1979 m., P 178.

³ Kriminologija / Ats. red. Bluvšteinas J., Vilnius: Pradai, 1994 m., P. 16.

⁴ Ten pat. P 17.

⁵ Ten pat. P 18-19.

⁶ Ten pat. P 19.

⁷ Ten pat. P 22.

⁸ Ten pat. P 20-21.

⁹ Ten pat. P 25.

Nusikalstamumo daromos žalos paneigti neįmanoma, jo sustabdyti taip pat, tačiau galime jį pristabdyti, siekti sumažinti jo paplitimą.

Nusikalstamumo tema visada aktuali, nuolat mus lydinti nuo gimimo iki mirties. Pasitaiko atvejų, kai nusikaltimas duoda gyvybę (pvz. moters išžaginimas, nevertiname tai gerai ar blogai, tiesiog konstatuojame faktą), taip pat dažnai ir atima.

2005 – 2009 m. laikotarpis ir prieš tai buvę keli metai Tauragės apskrčiai, kaip ir visai Lietuvai, buvo labai svarbūs.

2003 m. gegužės 1 d. įvykusi teisės reforma, 2004 m. gegužės 1 d. Lietuva tapo Europos sąjungos nare, 2009 m. įvykdyta Aukštojo mokslo reforma, taip pat šiuo laikotarpiu prasidėjusi ekonominė krizė ir kt. socialiniai, ekonominiai, politiniai pokyčiai įtakojo Tauragės apskrities nusikalstamumo būklę, kurią mes ir aptarsime šiame darbe.

Nusikalstamumą reikia nuolat tyrinėti įvairiuose šalies regionuose, nes kiekvienas jų pasižymi savita specifika, taigi ir savita nusikalstamumo būkle, struktūra ir kt. kriminologiniais aspektais.

Šio darbo aktualumas ir naujumas pasižymi tuo, kad nusikalstamumas visoje Tauragės apskrityje mokliškai nagrinėtas nebuvo.

Nusikalstamumas Tauragės apskrityje mūsų nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje žymiai išaugo, todėl šis darbas, kaip išsami nusikalstamumo Tauragės apskrityje analizė, turėtų suteikti ir praktinės naudos tiek Tauragės apskrities policijai, organizuojant prevencinį darbą ir siekiant sumažinti nusikalstamumo didėjimo tendencijas, tiek ir kitiems asmenims besidomintiems šio reiškinio tendencijomis šalyje (kriminologams, teisininkams ir kt.).

Temos ištyrimo lygis.

Nusikalstamumo tema Lietuvoje yra parašyta labai daug mokslinių darbų, vadovėlių ir kitos literatūros, kuri nuolat sisteminama, atnaujinama ir nagrinėjama. Vykdam Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 – 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano 29 priemonę¹⁰ Mykolo Romerio universiteto mokslininkai, kriminologai, 2008 m. parengė ir išleido monografiją „Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozės iki 2015 m.“, taip pat 2010 m. išleistas kriminologijos vadovėlis, kuriame nagrinėjamos nusikaltimų prevencijos teorinės ir praktinės problemos ir kt.

Gana dažnai cituojami lietuvių kriminologų (G. Babachinaitės, A. Kiškio, V. Justickio, J. Galinaitytės, T. Rudzkio, A. Petkaus, A. Čepo ir kt.) ir užsienio mokslininkų (H. J. Schneider, G. Kaiser, N. Christie, V. Kudriavcev, N. Kuznecovos ir kt.) darbai.

¹⁰ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/NNPKP_2007-2009_planas/2009_VRM_ataskaitos_priedas_priemoni_lentel_pat.doc; [Žiūrėta: 2011-02-11]

Taip pat parašyta daug magistro baigiamųjų darbų nusikalstamumo tema, kuriais galima pasiremti: L. Grunulaitė – „Nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose lyginamoji analizė“¹¹, G. Pocevičius – „Šiuolaikinio nusikalstamumo Lietuvoje charakteristika“¹², R. Prišmantas – „Nusikalstamumas Jurbarko rajone“¹³, Ž. Kučiauskas – „Nusikalstamumas Lietuvos kaime“¹⁴, D. Popovič – „Nepilnamečių nusikalstamumo kriminologinė analizė Telšių rajone“¹⁵ ir kt.

Rašant darbą remsimės minėtų ir kitų gerai žinomų autorių darbais, kita mokslinė literatūra, taip pat pateikiama statistinė informacija apie nusikalstamumą Tauragės apskrityje.

Tyrimo objektas – nusikalstamumas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.

Tyrimo problema.

Nusikalstamumas kaip socialinis neigiamai vertinamas reiškinys žinomas visoms tautoms ir valstybėms nuo seniausių laikų. Seniai prieita išvados, kad nusikalstamumo visiškai panaikinti neįmanoma, bet siekti sumažinti jo paplitimą reikia. Norint tinkamai ir efektyviai įgyvendinti nusikalstamumo mažinimo priemones būtinas nuolatinis jo būklės ir kitimo tendencijų stebėjimas ir analizė.

Kad vykdoma prevencinė veikla būtų efektyvi neužtenka nagrinėti nusikalstamumą tik nacionaliniu lygiu, nes kiekvienas administracinis vienetas išsiskiria savo specifika, t.y. tiek savo geografine padėtimi, tiek gyventojų užsiimama veikla ir kt. (pvz. Tauragės apskritis ribojasi su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, todėl joje yra išaugusi akcizinių prekių kontrabanda), todėl būtina analizuoti nusikalstamumą ir atskiruose šalies regionuose.

Statistikos departamento duomenimis 2009 m. nusikalstamumas Tauragės apskrityje ir kartu visoje šalyje žymiai išaugo, lyginant su prieš tai buvusiais metais, tai tapo didele problema su nusikalstamumu kovojančioms institucijoms ir gyventojams, kurių nesaugumas padidėjo.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti ir pateikti nusikalstamumo raiškos Tauragės apskrityje analizę.

¹¹ http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100225_142114-01915/DS.005.0.01.ETD;
[Žiūrėta: 2011-01-20]

¹² http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100222_101002-89598/DS.005.0.01.ETD;
[Žiūrėta: 2011-01-20]

¹³ http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070102_131703-65825/DS.005.0.02.ETD;
[Žiūrėta: 2011-01-20]

¹⁴ http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060322_112304-18600/DS.005.0.02.ETD;
[Žiūrėta: 2011-01-20]

¹⁵ http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110207_110540-17000/DS.005.0.02.ETD;
[Žiūrėta: 2011-02-15]

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti bendrą socialinę demografinę Tauragės apskrities charakteristiką.
2. Atlikti vyraujančių nusikalstamumo sampratų įvairovės analizę.
3. Išnagrinėti pagrindinius nusikalstamumo rodiklius Tauragės apskrityje.
4. Išanalizuoti asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje asmenybės bruožus.
5. Ištirti Tauragės apskrityje vykdomą nusikalstamumo prevenciją.
6. Atlikus tyrimą pateikti išvadas ir rekomendacijas, skirtas nusikalstamumo mažinimui Tauragės apskrityje.

Darbo metodai

Darbe naudotas dokumentų analizės, statistinių duomenų analizės ir ekspertinio tyrimo metodai.

Analizuota Informatikos ir ryšių departamento¹⁶, Statistikos departamento¹⁷, Policijos departamento¹⁸, atskirų Tauragės apskritį sudarančių policijos komisariatų ir kt. pateikiama informacija apie registruotą nusikalstamumą Tauragės apskrityje.

Magistrantas atliko ekspertinę apklausą Tauragės apskrityje. Buvo apklausta 19 Tauragės apskrityje dirbančių ekspertų, nuolat nagrinėjančių nusikalstamumo būklę regione ir vykdančių įvairias prevencines programas, priemones ir kitą prevencinę veiklą. Ekspertais pasirinkti asmenys - Tauragės apskritį sudarančių policijos komisariatų, Viešosios tvarkos skyriaus, Prevencinio poskyrio pareigūnai.

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, penkios dalys, išvados, rekomendacijos ir siūlymai, anotacija, santrauka, naudota literatūra ir priedai. Pirmojoje darbo dalyje pateikta bendra socialinė demografinė Tauragės apskrities charakteristika. Antrojoje dalyje atlikta nusikalstamumo sampratų įvairovės analizė. Trečiojoje dalyje išnagrinėti pagrindiniai 2005 – 2009 m. nusikalstamumo rodikliai Tauragės apskrityje. Ketvirtojoje dalyje išanalizuoti asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje asmenybės bruožai. Penktojoje dalyje ištirta apskrityje vykdoma nusikalstamumo prevencinė veikla. Darbas baigiamas išvadomis ir rekomendacijomis, bei naudotu literatūros sąrašu.

¹⁶ <http://www.ird.lt/>;

¹⁷ <http://www.stat.gov.lt/lt/>;

¹⁸ <http://www.policija.lt/>;

I. BENDRA TAURAGĖS APSKRITIES SOCIALINĖ, DEMOGRAFINĖ CHARAKTERISTIKA

Tauragės apskrities plotas yra 4411,5 km². Jį sudaro: 96 km² apima miestai ir gyvenvietės, 75 km² – pramonės įmonės ir keliai, 2480 km² – žemdirbystės plotai, 1289 km² – miškai, 103 km² – vandenys, 368 km² – kitos paskirties plotai.

Remiantis Lietuvos Respublikos (toliau LR) teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 5 str.¹⁹ apskritį sudaro: Tauragės r., Šilalės r., Jurbarko r. ir Pagėgių savivaldybių teritorijos. Tai žemės ūkio kraštas. Joje dominuoja kaimo gyventojai, jie sudaro 59 % visų apskrities gyventojų.

Gamybos ir eksporto apimčių požiūriu svarbiausios šioje apskrityje yra medžio dirbinių ir medienos apdirbimo, tekstilės ir drabužių siuvimo, maisto ir gėrimų pramonės šakos.

Labai gera apskrities geografinė padėtis: apskritį kerta Radviliškio – Sovietsko (Rusijos federacija) geležinkelis, geras susisiekimas su Latvija - tik 230 km iki jos sostinės Rygos, 180 km. iki Kaliningrado. Šiauriniu apskrities paribiu eina Vilniaus – Klaipėdos greitkelis, pietiniu apskrities paribiu teka Nemunas, tinkantis vystyti upių laivininkystę, šiaurės – pietvakarių kryptimi apskrities centrą – Tauragę – kerta automobilių kelias Sankt Peterburgas – Šiauliai – Tauragė – Kaliningradas, turintis ne tik svarbią reikšmę susisiekimui, bet ir istorinę reikšmę, kaip prekybinis „Hanzos“ kelias.²⁰

Apskrities administracinis centras yra Tauragė. Tai mažiausia apskritis šalyje pagal gyventojų skaičių ir priešpaskutinė pagal plotą. Tauragės apskrityje, remiantis Statistikos departamento duomenimis, 2009 m. gyveno 126,056 tūkst. gyventojų, iš jų miestuose – 51831, kaimuose – 74225, vyrai sudarė – 47,4 proc., moterys – 52,6 proc. visų gyventojų gyvenančių apskrityje. Kasmet pastebimos gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos (pvz. 2005 m. Tauragės apskrityje gyveno 131,481 tūkst. gyventojų). Statistikos departamento duomenimis 2001 – 2007 m. apskrities gyventojų sumažėjo 6,9 tūkst. (5,1 proc.), daugiausia – Jurbarko rajone ir Pagėgių savivaldybėje, mažiausia – Tauragės rajone.

Didžioji dalis apskrities gyventojų dirba paslaugų sferoje, šioje sferoje dirbančių gyventojų skaičius per 2006 – 2007 m. laikotarpį nuolat augo, 2008 m. sumažėjo, lyginant su 2007 m.

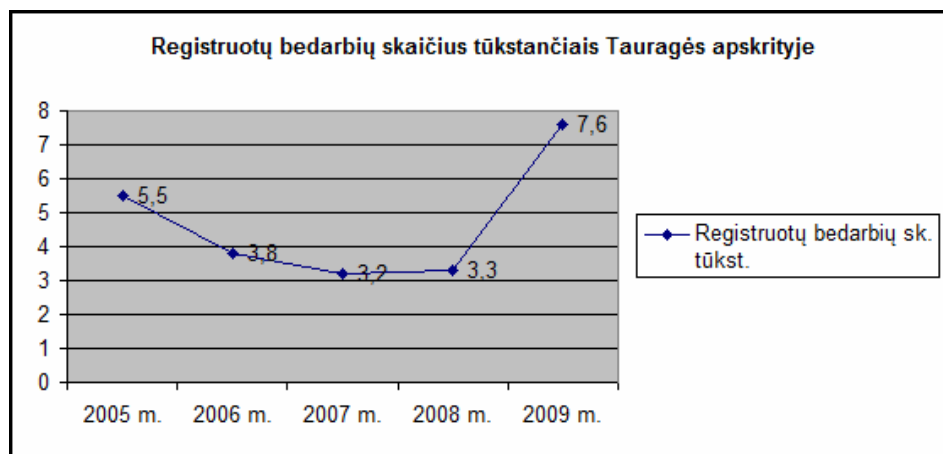
Antrojoje vietoje pagal daugiausiai dirbančių apskrities gyventojų skaičių yra žemės ūkis, remiantis Statistikos departamento duomenimis per 2005 – 2008 m. laikotarpį dirbančiųjų šioje

¹⁹ Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, 1994 m. liepos 19 d., Nr. I – 558, Vilnius // V.Ž. 1994 m., Nr. 60-1183.

²⁰<http://www.taurage.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=AB832B0422D602EB0CAAC10F7563079B?docLocator=08D6CF0FE2E5711D999C8746164617373&inlanguage=lt&pathId=1>; [Žiūrėta: 2009-01-10]

srityje nuolat mažėjo, jei 2005 m. dirbo 25,2 tūkst. apskrities gyventojų, tai 2008 m. jau tik 8,1 tūkst. Trečiąją vietą pagal užimtumą užima pramonės sektorius ir ketvirtąją statybos sektorius.

Nusikalstamumo pokyčiai šalyje, rajone, vietovėje glaudžiai susiję su įvairiais socialiniais ir ekonominiais procesais. Gyventojų mobilumas, jų sudėtis, ekonominė padėtis, rajono industrializacija, jame vykstantys esminiai pokyčiai – šie ir kiti veiksniai yra susiję su viso nusikalstamumo tendencijomis.²¹

1 pav. Registruotų bedarbių skaičius tūkstančiais Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.²²

Registruotų bedarbių skaičius Tauragės apskrityje nuo 2005 m. iki 2007 m. nuolat mažėjo. 2008 m. pradėjo didėti, o didžiausias per visą 2005 – 2009 m. laikotarpį, jis buvo 2009 m.

Bedarbiais laikomi nedirbantys darbingo amžiaus darbingi asmenys, nesimokantys pagal dieninę mokymo formą, įstatymų nustatyta tvarka įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje kaip ieškančios darbo ir pasirenę dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse.²³

Visoje šalyje taip pat iki 2008 m. nedarbas mažėjo, o 2009 m. žymiai išaugo. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (proc.) apskrityje per visą 2005 – 2009 m. laikotarpį, visada buvo didesnis už bendrą visos Lietuvos santykį. Tačiau 2009 m. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykių, Tauragės apskrityje ir Lietuvoje, skirtumas, per visą anksčiau nurodytą laikotarpį, buvo mažiausias.

²¹Babachinaitė G., Petkus A., Justickis V. ir kt., Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2008 m., P.105

²²Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

²³Lietuvos Respublikos Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, 91 str., 2002-06-04, Nr. IX – 926, Vilnius.

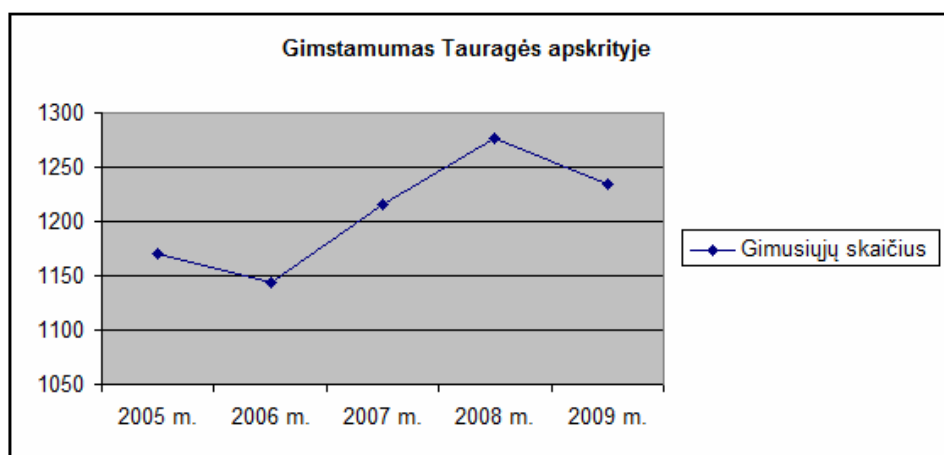
1 Lentelė Nedarbo lygis ir registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (proc.) Lietuvoje (LT) ir Tauragės apskrityje (Trg. apskr.), 2005 – 2009 m.²⁴

Rodikliai	Metai									
	2005		2006		2007		2008		2009	
	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.
Bedarbiai tūkst..	100,8	5,5	73,2	3,8	67,3	3,2	73,4	3,3	203,1	7,6
Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyv. santykis (proc.)	4,8	7,1	3,4	4,9	3,2	4,2	3,4	4,2	9,4	9,7

Tauragės apskrityje 2005 – 2008 m. laikotarpiu vidutinės disponuojamos pajamos vienam namų ūkio nariui per mėnesį siekė 584,1 Lt., kai visos šalies mastu, tuo pačiu laikotarpiu, 713,1 Lt. Tačiau nuo 2005 m. per visą anksčiau nurodytą laikotarpį šios pajamos augo.

Vidutinės vartojimo išlaidos apskrityje, tuo pačiu laikotarpiu, vienam namų ūkio nariui per mėnesį siekė 438,6 Lt., o visos Lietuvos mastu – 629,5 Lt.

Asmenų, buvusių sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, skaičius Tauragės apskrityje žymiai padidėjo per 2005 – 2009 m. laikotarpį, 2005 m. į šį sąrašą buvo įtraukti 475 asmenys, o 2009 m. – 1153. Visos Lietuvos mastu 2005 m. – 13475 asmenys, o 2009 m. – 26047 asmenys. Šie duomenys per visą laikotarpį nuolat didėjo.

2 pav. Gimstamumas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.²⁵

Gimstamumas apskrityje nuo 2006 m. iki 2008 m. augęs, 2009 m. sumažėjo. 2005 – 2009 m. laikotarpiu regione vidutiniškai tūkstančiui gyventojų teko 9,4 gimusieji, o visos Lietuvos mastu – 9,8 gimusieji.

²⁴ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

²⁵ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

Lietuvos Respublikoje per 2005 - 2009 m. laikotarpį gimstamumas nuolatos didėjo.

Apskirtyje gimdo vis vyresnio amžiaus moterys, jei 2005 m. ir 2006 m. dažniausiai gimdydavo 20 – 24 metų amžiaus moterys, tai 2007 m. ir 2008 m. daugiau gimdė 25 - 29 metų moterys.

Mirusiųjų skaičius apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį, nuo 2005 m. iki 2007 m. svyravo (didėjo ar mažėjo), o nuo 2008 m. pradėjo mažėti ir 2009 m. buvo mažiausias per visą nurodytą laikotarpį, t.y. 1690 gyv., kai 2006 m. – 1932 gyv. Per tą patį laikotarpį visoje Lietuvoje taip pat 2009 m. mirė mažiausiai gyventojų.

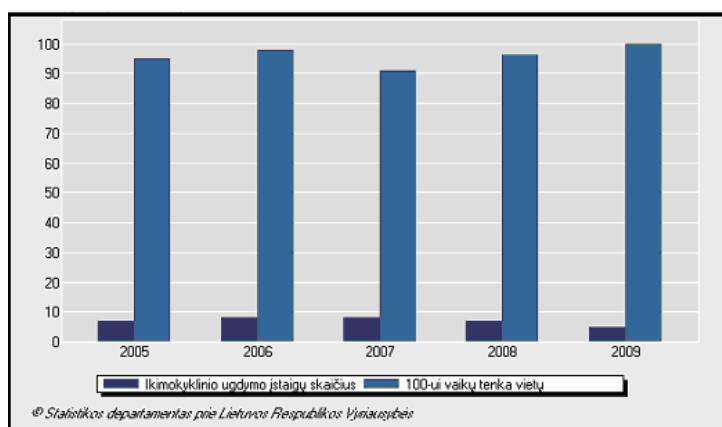
Santuokų skaičius Tauragės apskrityje per 2005 – 2008 m. laikotarpį nuolatos didėjo, 2005 m. buvo įregistruota 680 santuokų, o 2008 m. – 907, tačiau 2009 m. šis rodiklis sumažėjo, jų buvo įregistruota 711. 2008 m. regione įregistruotų santuokų skaičius, tenkantis 1000 – iui gyventojų, buvo lygus Lietuvoje įregistruotų santuokų, tenkančių 1000 – iui gyventojų, skaičiui (t.y. 7,2).

Tokios pat tendencijos buvo ir visoje šalyje, iki 2008 m. įregistruotų santuokų skaičius didėjęs, 2009 m. sumažėjo.

Ištuokų skaičius apskrityje nuo 2005 m. iki 2008 m. nuolatos mažėjo, jei 2005 m. jų buvo įregistruota 397, tai 2008 m. – 344, 2009 m. ištuokų skaičius padidėjo lyginant su prieš tai buvusiais metais, jų buvo įregistruota 347.

Šalyje nuo 2005 m. iki 2007 m. ištuokų skaičius augęs, 2008 m. pradėjo mažėti ir 2009 m. buvo mažiausias lyginant su 2005 – 2009 m. laikotarpiu.

Per 2005 – 2009 m. laikotarpį įregistruotų ištuokų skaičius Tauragės apskrityje, lyginant su kitomis šalies apskritimis, buvo mažiausias. Vidutinis įregistruotų ištuokų skaičius, tenkantis 1000 – iui gyventojų nurodytu laikotarpiu regione buvo 2,9, o visos Lietuvos mastu – 3,2.

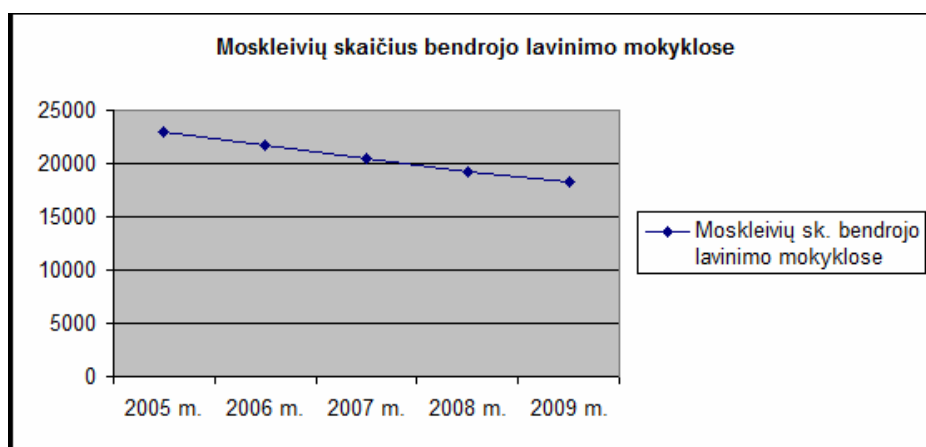

3 pav. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų skaičius Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.²⁶

²⁶ Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama informacija, M3110209: Ikimokyklinio ugdymo įstaigos metų pabaigoje. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>; [Žiūrėta: 2009-01-10]

Tauragės apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį ikimokyklinių įstaigų skaičius kito (3 pav.), iki 2007 m. didėjo (t.y. 2005 m. jų buvo 7, 2007 m. – 8), o nuo 2008 m. sumažėjo, 2009 m. jų liko 5.

Tačiau pagal vietų skaičių tenkančių 100 – ui vaikų situacija pagerėjo, 2005 m. esant 7 ikimokyklinėms įstaigoms jų buvo 95, 2006 m. ir 2007 m. esant 8 ikimokyklinėms įstaigoms, atitinkamai 98 ir 91 vietos, 2008 m. esant 7 ikimokyklinėms įstaigoms – 96 vietos, 2009 m. esant 5 ikimokyklinėms įstaigoms – 100 vietų, kai visos Lietuvos mastu vietų skaičius ikimokyklinėse įstaigose tenkančių 100 – ui vaikų 2009 m. buvo 98 vietos.

4 pav. 2005 – 2009 m. Tauragės apskrities bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių moksleivių skaičius²⁷

Bendrojo lavinimo mokyklų skaičius nuo 2005 m. iki 2009 m. apskrityje sumažėjo, 2005 m. jų buvo 79, o 2009 m. – 66. Mokinių skaičius šiuose įstaigose, per anksčiau nurodytą laikotarpį, nuolat mažėjo. Visoje Lietuvoje stebimos mokinių, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose, skaičiaus mažėjimo tendencijos (4 pav.).

Apskrityje esančiose profesinėse mokyklose besimokančių mokinių skaičius 2005 m. buvo 1177, 2006 m. sumažėjo (1077), nuo 2007 m. pradėjo didėti, ir 2009 m. mokėsi 1177 mokiniai, kaip ir 2005 m.

Lyginant visos Lietuvos mastu per 2005 – 2009 m. laikotarpį matomos moksleivių besimokančių profesinėse mokyklose mažėjimo tendencijos. Tačiau 2009/2010 mokslo metų laikotarpiui tiek apskrities, tiek ir visos šalies mastu stojančiųjų į profesines mokyklas mokinių skaičius išaugo.

Lietuvoje priimtų studentų, į kolegijas ir į universitetus 2009/2010 mokslo metams, skaičius žymiai sumažėjo lyginant su ankstesniais metais.

²⁷ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

2 Lentelė Gyventojų migracija Lietuvoje (LT) ir Tauragės apskrityje (Trg. apskr.) 2005 – 2009 m.²⁸

Rodikliai	Metai									
	2005		2006		2007		2008		2009	
	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. Apskr.	LT	Trg. apskr
Atvyko	59 522	2 160	59 333	2 227	65 044	2 310	65 972	2 044	56 051	1 872
Išvyko	68 304	2 938	64 190	2 735	70 288	3 017	73 690	2 913	71 534	2 717
Migracijos saldo	-8 782	-778	-4 857	-508	-5 244	-707	-7 718	-869	-15 483	-845

Gyventojų migracija (2 lentelė) Tauragės apskrityje yra sumažėjusi lyginant 2005 – 2009 metų laikotarpį. Nuo 2005 m. iki 2007 m. atvykstančių ir išvykstančių gyventojų skaičius vis didėjo, o nuo 2008 m. iki 2009 m. stebimos mažėjimo tendencijos.

3 Lentelė Tarptautinė migracija Lietuvoje ir Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.²⁹

Rodikliai	Metai									
	2005		2006		2007		2008		2009	
	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. apskr.	LT	Trg. Apskr.	LT	Trg. apskr
Atvyko	6 789	189	7 745	205	8 609	187	9 297	205	6 487	164
Išvyko	15 571	371	12 602	303	13 853	283	17 015	397	21 970	524
Migracijos saldo	-8 782	-182	-4 857	-98	-5 244	-96	-7 718	-192	-15 483	-360

Tačiau Tarptautinės migracijos statistiniai rodikliai rodo (3 lentelė), jog išvykstančių, iš Tauragės apskrities ir iš Lietuvos, gyventojų skaičius didėja, per 2005 – 2009 m. laikotarpį 2009 m. rodikliai išvykstančių gyventojų iš Tauragės apskrities ir iš Lietuvos yra aukščiau, o atvykstančių į Tauragės apskritį ir į Lietuvą žemiau.

Taigi trumpai apžvelgėme Tauragės apskrities bendrą socialinę demografinę padėtį, kadangi šio darbo tema susijusi su nusikalstamumu, galime padaryti tokias išvadas:

- Tauragės apskritis - tai mažiausia apskritis šalyje pagal gyventojų skaičių ir priešpaskutinė pagal plotą. Geografinė padėtis lėmė, kad apskritis ribojasi su išorine Lietuvos kaimyne – Kaliningrado sritimi (Rusijos Federacija), tai turi didelę reikšmę nusikalstamumui regione.
- Tai žemės ūkio kraštas, regione didžioji dalis gyventojų gyvena kaime, jie sudaro 59 proc. visų apskrities gyventojų. Todėl apskrityje yra didelis nedarbas, registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (proc.) apskrityje visada buvo didesnis už bendrą visos Lietuvos santykį. Daugelis pasienio

²⁸ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

²⁹ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

gyventojų (ir ne tik) užsiima akcizinių prekių gabenimu iš Kaliningrado srities, tiek legaliai, tiek kontrabanda.

- Apskrityje stebimos gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos, nagrinėjamu laikotarpiu kasmet regioną vidutiniškai palikdavo apie 2,2 proc. jo gyventojų. Taip pat stebimos gyventojų senėjimo tendencijos. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė regione didėja.
- 2005 – 2009 m. laikotarpiu iki 2008 m. pagrindiniai regiono demografiniai rodikliai (t.y. gimstamumas, įregistruotų santuokų skaičius didėjo, mirčių skaičius sumažėjo) ir socialiniai - ekonominiai rodikliai (t.y. vidutinės disponuojamos pajamos vienam namų ūkio nariui per mėnesį padidėjo, lygiagrečiai didėjo ir išlaidos, besimokančiųjų skaičius didėjo ir kt.) kilo, gyventojų socialinė padėtis gerėjo, o nuo 2009 m. viskas pradėjo keistis į blogąją pusę, tai įtakojo pasikeitusi ekonominė situacija šalyje. Išaugo nedarbas, sumažėjo besimokančiųjų skaičius, sumažėjo santuokų ir padidėjo ištuokų skaičius ir kt. Kriminologiniais tyrimais Lietuvoje ir užsienio valstybėse nustatyta, kad nedirbantys ir nesimokantys asmenys pasižymi pačiu didžiausiu kriminaliniu aktyvumu.³⁰
- Tokie esminiai pokyčiai daro didelę įtaką nusikalstamumui. Senai pastebėta, kad esant stabiliam visuomeniniam gyvenimui šalyje nusikalstamumo lygis taip pat stabilus, o socialinių krizių, radikalių permainų laikotarpiu nusikalstamumas paprastai didėja.³¹

Apibendrintai galime pasakyti, kad socialinė ir ekonominė padėtis šalyje, turi didelę įtaką nusikalstamumo didėjimui, stabilizavimuisi ir mažėjimui. Kiekvieno iš minėtų veiksnių poveikis nusikalstamumui gali būti labai įvairus ir neretai prieštaringas. Tas pats reiškiny, pavyzdžiui, padidėjęs gyventojų mobilumas arba ekonominė pažanga, gali vienoje šalyje ir tam tikromis sąlygomis prisidėti didinant nusikalstamumą, o kitose mažinti.³² Autoriaus nuomone, Tauragės apskrityje nėra pastebima ryškių prieštaravimų. Regione po įstojimo į Europos sąjungą, pagerėjus ekonominiai situacijai ir padidėjus gyventojų emigracijai nusikalstamumas sumažėjo. Senai pastebėta, kad dažniausiai pirmieji emigruoja kriminaliniu aktyvumu pasižymintys asmenys. Lietuva nėra labai patraukli imigrantams, ieškantiems geresnio gyvenimo, o dažniausiai tik tarpinė stotelė pakeliui į senąsias ir ekonomiškai labiau išsivysčiusias Europos valstybes.

³⁰Babachinaitė G., Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija, 2000 m., Nr. 15(7), P. 130

³¹Dapšys A., „Kriminogeninės situacijos Lietuvoje charakteristika“, VII Baltijos šalių kriminologų simpoziumas, „Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką“, Vilnius, 2005 m., P.18

³²Babachinaitė G., Petkus A., Justickis V. ir kt., Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m., Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2008 m., P.105

II. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA

Visuomenė³³ – tai tam tikroje teritorijoje gyvenančių asmenų visuma, socialinių santykių sankloda. <...> Tai ypatinga žmonių grupė, kuri tam tikrą asmenų ratą sieja socialiniais ryšiais.

Visuomenė – tai visi mes. Turbūt nė vienas mūsų negalime įsivaizduoti visuomenės be nusikalstamumo. Mes montuojame į savo automobilius, namus, butus apsaugos signalizacines sistemas, nepaliekame brangių daiktų automobiliuose nakčiai, tamsiu paros metu vaikštome labiau apšviestomis gatvėmis, išvykę į kelionę prašome kitų asmenų, kad prižiūrėtų mūsų turtą ir kt. Turbūt ne vienas mūsų nešiojasi su savimi raktų ryšulėlį.

Tai suprantama, nes tikriausiai, nėra žmogaus, kuris negalėtų tapti nusikaltimo auka, ir nėra žmogaus, kuris nesusidurtų su pagunda padaryti nusikaltimą.³⁴

Daug metų buvo teigiama, kad nusikalstamumas yra klasinis, istoriškai praeinantis, netobulų socialinių santykių, praeities atgyvenų nulemtas reiškinys, tad nuosekliai šiuos veiksnius šalinant nusikalstamumas išnyks.³⁵ Tačiau istorija parodė, kad nusikalstamumo visiškai panaikinti ne tik, kad neįmanoma, bet ir negalima. Nustatytos elgesio taisyklės mums padeda atskirti kas yra gerai, ir kas blogai.

Prancūzų sociologas E. Diurkheimas ragino nusikaltimą priskirti prie normalių sociologijos reiškinių – tai ne tik pripažinti jį neišvengiamu, nors ir apgailėtinu dalyku, sukeltu nepataisomo žmonių sugedimo, tai ir tvirtinti, kad jis – visuomenės sveikatos veiksnys, kiekvienos sveikos visuomenės sudedamoji dalis.³⁶ Jis teigė, kad nusikaltimas būtinas vien jau tam, kadangi padeda evoliucionuoti moralei ir teisei.

Nusikalstamumas – tai toks socialinis teisinis reiškinys, su kuriuo susiduria kiekviena valstybė.

Nusikalstamumas yra neišvengiama, bet kontroliuojama socialinė patologija.³⁷ J. Galinaitytė teigia, kad nusikalstamumas nėra nei klasinė, nei politinė, o bendražmogiškoji problema, kurią turi spręsti ne tik kriminologai ir teisėsaugos institucijos, bet ir kitų socialinių mokslų sričių atstovai. Autoriaus nuomone tai tikslus pastebėjimas, nes nusikalstamumą kuria, vienaip ar kitaip, visa visuomenė, be mūsų visų pagalbos jį sėkmingai kontroliuoti taip pat nepavyks.

Taigi, nusikalstamumo problema sena kaip ir pasaulis, ji buvo, yra ir bus visada, skirsis tik jo formos, mastai ir užkardymo būdai bei priemonės.

³³ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Visuomenė>; [Žiūrėta: 2010-05-10]

³⁴ Justickis V. Kriminologija., Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001 m., P. 50.

³⁵ Kiškis A. Nusikalstamumas. Kriminologija, vadovėlis, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 123.

³⁶ Dobryninas A., Sakalauskas G., Žilinskienė L., Kriminologijos teorijos. Vilnius, 2008 m., P. 32.

³⁷ Kriminologija Kiškis A. Nusikalstamumas. Kriminologija, vadovėlis, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 124.

Būtina pabrėžti, kad nusikalstamumas yra dvejopo pobūdžio reiškinys:

1. socialinis;
2. teisinis.

Socialinė aplinka bei teisė yra nusikalstamumo turinį ir esmę sąlygojantys faktoriai. Socialiniu požiūriu nusikalstamumas atsiskleidžia kaip specifinė žmonių elgesio, pažeidžiančio konkrečios socialinės sistemos tinkamą funkcionavimą, forma. Teisiniu požiūriu nusikalstamumas sudaro visumą priešingų teisei veiksnių, kurių atžvilgiu visuomenė (veikdama per valstybės institucijas ar atskirus visuomenės narius) vykdo prevencinę veiklą.³⁸

Atsižvelgiant į šiuos faktorius yra pateikiama daug nusikalstamumo apibrėžimų (iš kurių vieno, kaip visa nusakančio, išskirti negalima):

- Nusikalstamumas – tai visuma nusikaltimų, kurie tam tikru laikotarpiu padaromi tam tikroje visuomenėje.³⁹
- Nusikalstamumas – masiškai paplitęs, istoriškai kintantis socialinis reiškinys, turintis antagonistinį, teisinį, kriminalinį pobūdį ir susidarantis iš nusikaltimų, matomų tam tikrose valstybėse ar jų dalyse, padarytų per tam tikrą laiką, visumos.⁴⁰
- Nusikalstamumas – tai specifinė žmonių elgesio visuomenėje forma, turinti socialiai neigiamą ir griauančią poveikį, pavaldi bendriems socialinio gyvenimo dėsningumams (pagal E. Buchgolcą).⁴¹
- Nusikalstamumas – tai apibendrinanti sąvoka, <...> atspindinti vienu ar kelių objektų (šiuo atveju - nusikaltimų) vientisos visumos požymius.⁴²
- Nusikalstamumas – žvelgiant iš statistikos mokslų pozicijų, tai statistinė nusikalstamų veikų visuma.⁴³

Per visą kriminologijos mokslo egzistavimo laikotarpį buvo suformuluota labai daug nusikalstamumo sampratų, nuo visiškai abstrakčių iki labai išsamių.

Yra teorijų visiškai nepritariančių nusikalstamumo sąvokai ir apskritai neigiančių nusikalstamumo, kaip tokio termino, prasmingumą. Kaip vieną iš pavyzdžių galėtume paminėti

³⁸ Namų advokatas / Sud. Prapiestis J., Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002 m., P. 577.

³⁹ Justickis V., Kriminologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001 m., P. 10.

⁴⁰ Baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, Trečias pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius 2003 m., P. 134.

⁴¹ Galinaitytė J., Rudzakis T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problematika // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 70(62), P. 134.

⁴² Kriminologija / Ats. red. Bluvšteinas J., Vilnius: Pradai, 1994 m., P. 37.

⁴³ Kriminologija Kiškis A. Nusikalstamumas. Kriminologija, vadovėlis, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 118.

lietuvių kriminologų A. Dobrynino ir J. Bluvšteino veikalą „Kriminologijos pagrindai“⁴⁴, kuriame autoriai analizuoja kriminologijos terminus.

Esti kriminologų, kurie linkę ignoruoti nusikalstamumą kaip sistemą, jie teigia, kad nusikaltimą reikia analizuoti kaip individualų reiškinį, nes nusikalstamumas pats savaime negali būti objektyviai fiksuojamas. Vokiškame kriminologijos žinyne, skirtame teisininkams praktikams, nėra net sąvokos nusikalstamumas, jame aprašomos tik atskiros nusikalstamumo rūšys.⁴⁵

Į klausimą, ar galima nusikalstamumą vertinti kaip vientisą reiškinį, tinkamą tirti, kriminologija atsako:⁴⁶

1. nusikalstamumas – nuolatinis ir neišvengiamas reiškinys (priešingai nei nusikaltimas).
2. nusikalstamumui – būdingi tam tikri dėsningumai, vidinė tvarka, reguliarumas ir pasikartojamumas.
3. nusikalstamo elgesio rūšys ir standartai nėra išrasti atskirų nusikaltėlių, jie, nepriklausomai nuo individualios sąmonės, gyvuoja masinėje sąmonėje jau išstis istorines epochas.

Nusikalstamumas nėra mechaninė nusikaltimų suma, bet jų organinė visuma. Tai reiškia, kad tarp visų nusikalstamumo požymių ir savybių <...> egzistuoja tarpusavio ryšys bei vienybė.⁴⁷

J. Galinaitytė ir T. Rudzkis, kriminologijos literatūroje aprašytus įvairius požiūrius į nusikalstamumo sąvoką, skirsto į tris grupes:⁴⁸

1. Pirmosios grupės kriminologų nuomone nusikalstamumas yra visuomenei keliantis pavojų, nuo priimtinių socialinių normų nukrypstantis elgesys, kuris jungia visas nukrypimų nuo socialinių normų rūšis ir formas: narkomaniją, alkoholizmą, prostituciją, savižudybes ir pan.
2. Antrajai grupei priskiriami kriminologai, kurie sąvoką „nusikalstamumas“ supranta kaip socialinį – teisinį reiškinį, susidedantį iš įvairių nusikaltimų visumos, padarytų tam tikroje teritorijoje, per tam tikrą laikotarpį.
3. Trečiosios grupės kriminologai nusikalstamumą supranta kaip nusikalstamas veikas integruojančią sistemą. Jų nuomone, nusikalstamumas yra apibendrinanti

⁴⁴ Блувштейн Ю. Д., Добрынин А. В., Основания криминологии. Опыт логико – философского исследования, Минск, Университетское, 1990 м.

⁴⁵ Galinaitytė J., Rudzkis T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problematika // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 70(62), P. 134 – 135.

⁴⁶ Kriminologija / Ats. red. Bluvšteinas J., Vilnius: Pradai, 1994 m., P. 37 – 38.

⁴⁷ Baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, Trečias pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius 2003 m., P. 135.

⁴⁸ Galinaitytė J., Rudzkis T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problematika // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 70(62), P. 135 – 136.

samprata, kuri atspindi vienasrūšių objektų vientisos sistemos požymius. <...> Sistema suprantama kaip tarpusavyje susijusių elementų, sudarančių vientisą darinį, visuma, kuri turi naują integratyvią kokybę, nebūdingą atskiriems elementams. Šiai kriminologų grupei priskiriami N. F. Kuznecova, A. I. Dolgova ir kt.

J. Galinaitytė ir T. Rudzkis teigia, kad nusikalstamumas egzistuoja visuomenėje kaip vientisa sistema ir jį suvokti galima tik su visais procesais ir reiškiniais vykstančiais visuomenėje. Nusikalstamumas yra šios didelės sistemos dalis.

Kad nusikalstamumas yra vientisa sistema, parodo jo struktūra ir jos elementų tarpusavio ryšys. Šie elementai tai tarpusavyje susijusios nusikalstamumo rūšys, kurios atskiriamos remiantis socialinių santykių tipu (kultūros, buities ir vartojimo, ekonominiai ir socialiniai, pilietinės visuomenės ir kt. socialinių santykių tipai).

J. Galinaitytė ir T. Rudzkis nagrinėdami šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problematiką, suformulavo nusikalstamumo apibrėžimą, t.y. nusikalstamumas yra valstybei ir visuomenei pavojingas, istoriškai kintantis, save kuriantis, sąlyginai savarankiškas, socialinis teisinis reiškinys, nulemtas visuomenėje vykstančių socialinių procesų ir reiškinų, reikalaujantis nuolatinės kontrolės.⁴⁹

Šis apibrėžimas autoriaus nuomone yra labai geras, jis išsamus ir aiškus, paliečia pagrindinius nusikalstamumo kaip socialinio reiškinio kokybinius požymius (autoriai ypač pabrėžia nusikalstamumo savikūrą ir sąlyginį savarankiškumą).

Nusikalstamumas ir jo formos per visą žmonijos istoriją nuolatos keitėsi ir dabar keičiasi, vienos veikos yra kriminalizuojamos, kitos dekriminalizuojamos. Prisiminkime artimus praeities laikus kai spekuliacija buvo laikoma nusikaltimu, o dabar visiems įprasta ir daugelio užsiimama komercinė veikla. Viduramžiais raganavimas buvo labai sunkus nusikaltimas, dabar jis jau senai užmarštyje, tačiau gyvenimui žengiant pirmyn, tobulėjant technologijoms kriminalizuojama naujų veikų, pavyzdžiui atsiradus internetui, atsirado ir kibernetiniai nusikaltimai.

Svarbu pastebėti tai, kad nusikalstamumas sugeba prisitaikyti prie socialinės aplinkos pokyčių ir net socialinę aplinką pritaikyti savo naudai.⁵⁰

Sugebėdamas save apibrėžti, prisitaikydamas pakitusių sąlygomis, nusikalstamumas daro neigiamą įtaką visuomenei, tiesiogiai įtraukdamas į nusikalstamą veiklą dalį visuomenės, ypač jaunimą, skleidamas kriminalinę subkultūrą, psichologiją.⁵¹

⁴⁹ Ten pat. P. 139.

⁵⁰ Ten pat. P. 138.

⁵¹ Kiškis A. Nusikalstamumas. Kriminologija, vadovėlis, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 123.

Nusikalstamumas išryškėja per atskiras nusikalstamas veikas. Todėl jis, kaip ir kiti kaupiamieji reiškiniai, pasižymi statiškai išmatuojamomis savybėmis.⁵²

Pagrindiniai nusikalstamumą apibūdinantys rodikliai :

1. būklė ir lygis – nusikalstamumo paplitimą apibūdinantys rodikliai (tai kiekybiniai nusikalstamumo rodikliai);
2. struktūra – apibrėžia nusikalstamumo vidinę struktūrą, tai jo sandara ir vidinė forma (tai kokybinis nusikalstamumo rodiklis);
3. dinamika – apibūdina nusikalstamumo būklės ir lygio kitimą (tai kompleksinis kiekybinis ir kokybinis nusikalstamumo rodiklis).

Aptarti nusikalstamumo rodikliai ne iki galo atskleidžia tokio sudėtingo reiškinio kaip nusikalstamumas bruožus, plačiau jo savybėms apibūdinti, kriminologinėje literatūroje nurodomi ir kiti nusikalstamumo tyrimo aspektai – jo analizė atsižvelgiant į ekonomines, socialines, politines ir kultūrinės nagrinėjamo regiono charakteristikas.⁵³

⁵² Ten pat. P. 124.

⁵³ Ten pat. P. 134.

III. REGISTRUOTO NUSIKALSTAMUMO TAURAGĖS APSKRITYJE PAGRINDINIAI RODIKLIAI (2005 – 2009 m.)

1. Nusikalstamumo būklė, lygis, dinamika Tauragės apskrityje

Nusikalstamumas, kaip ir kiti kaupiamieji reiškiniai, pasižymi statiškai išmatuojamomis savybėmis. Matuojamos šių savybių reikšmės yra vadinamos nusikalstamumo rodikliais. <...>

Nusikalstamumą, kaip socialinį ir teisinį reiškinį, galima įvertinti ir net išmatuoti kiekybiškai jį apibūdinant. Tai svarbu atskleidžiant šio reiškinio esmę, nustatant jo vidinius ryšius, priklausomybę nuo išorinių veiksnių, numatant nusikalstamumo prevencijos kryptis.⁵⁴

Nusikalstamumo kiekybiniai rodikliai yra jo paplitimas (t.y. būklė ir lygis) ir dinamika.

Taigi toliau šiame skyriuje nagrinėsime registruoto nusikalstamumo Tauragės apskrityje būklę, lygį ir dinamiką 2005 – 2009 m. laikotarpyje, naudodami LR Informatikos ir ryšių departamento, LR Statistikos departamento ir kt. institucijų pateikiamus duomenis.

Iš pradžių aptarsime registruoto nusikalstamumo rodiklius visos šalies mastu, kad galėtume susivokti ir palyginti procesus vykstančius Tauragės apskrityje ir atskiruose jos savivaldybėse.

4 Lentelė Užregistruotos nusikalstamos veikos ir jų lygis Lietuvos Respublikoje 2005 – 2009 m.⁵⁵

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
LR užregistruotos nusikalst. veikos	89815	82155	73741	78060	83203
100 tūkst. gyv. tenka užregistruotų nusikalst. veikų.	2631	2421	2185	2325	2492

Lietuvos Respublikoje, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, nuo 2005 m. iki 2007 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius nuolat mažėjo. 2008 m. ir 2009 m. jų buvo užregistruota daugiau, tačiau 2005 m. lygio nepasiekė (4 lentelė). Taigi bendra registruoto nusikalstamumo tendencija šiame laikotarpyje dar nepakito.

Iš visų užregistruotų nusikalstamų veikų LR, nagrinėjamu laikotarpiu, nusikaltimai vidutiniškai sudarydavo 91,9 proc., baudžiamieji nusižengimai – 8,1 proc.

Per 2005 – 2009 m. laikotarpį 100 tūkstančiui (tūkst.) gyventojų vidutiniškai per metus teko 2411 užregistruotų nusikalstamų veikų. Didžiausias jis buvo 2005 m., mažiausias 2007 m.

⁵⁴ Galinaitytė J., Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius. 2009 m. P. 50.

⁵⁵ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

100 tūkst. gyventojų vidutiniškai per metus tekdavo 2214 nusikaltimų ir 196 baudžiamųjų nusižengimų. Didžiausi užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų rodikliai yra 2005 m., mažiausi – 2007 m.

2007 m. ir 2008 m. bendras užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius nebuvo didžiausias, tačiau būtent šiais metais užregistruotų nusikaltimų dalis buvo didžiausia per nagrinėjamą laikotarpį, t.y. 92,2 proc., o baudžiamųjų nusižengimų mažiausia – 7,8 proc.

Ištirtų nusikalstamų veikų skaičius 2005 - 2007 m. nuosekliai mažėjęs, 2008 m. padidėjo. Per visą 2005 – 2009 m. laikotarpį ištirtų nusikalstamų veikų vidurkis kiekvienais metais buvo apie 35520, tai sudarė apie 44 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų.

Nors daugiausiai ištirtų nusikalstamų veikų užregistruota 2005 m. (37596), o mažiausiai – 2007 m. (32828), tačiau lyginant užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų duomenis kiekvienais metais nagrinėjamame laikotarpyje, pastebima, kad 2005 m. buvo ištirta 42 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų, o 2007 m. – 45 proc.

Remiantis LR Statistikos departamento duomenimis per 2005 – 2009 m. laikotarpį ištirtų nusikaltimų vidurkis, kiekvienais metais, yra 31588, tai sudaro apie 42 proc. visų užregistruotų nusikaltimų. Ištirtų baudžiamųjų nusižengimų vidurkis, kiekvienais metais, per tą patį laikotarpį, yra apie 3931, tai sudaro apie 60 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų.

5 Lentelė Asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas būklė ir lygis Lietuvoje 2005 – 2009 m.⁵⁶

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Asmenys įtar.(kaltin.) padarę nusikalst. veikas	26048	24784	22617	23116	23997
100 tūkst. gyv. tenka asmenų įtar.(kaltin.) padarę nusikalst. veikas	763	730	670	688	719

2005 – 2009 m. laikotarpyje asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičius kito (5 lentelė), nuo 2005 m. iki 2007 m. mažėjo, o nuo 2008 m. padidėjo. Didžiausias užregistruotas asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičius buvo 2005 m., mažiausias – 2007 m. Nurodytu laikotarpiu 100 tūkst. gyventojų vidutiniškai per metus tekdavo 714 asmenų įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas.

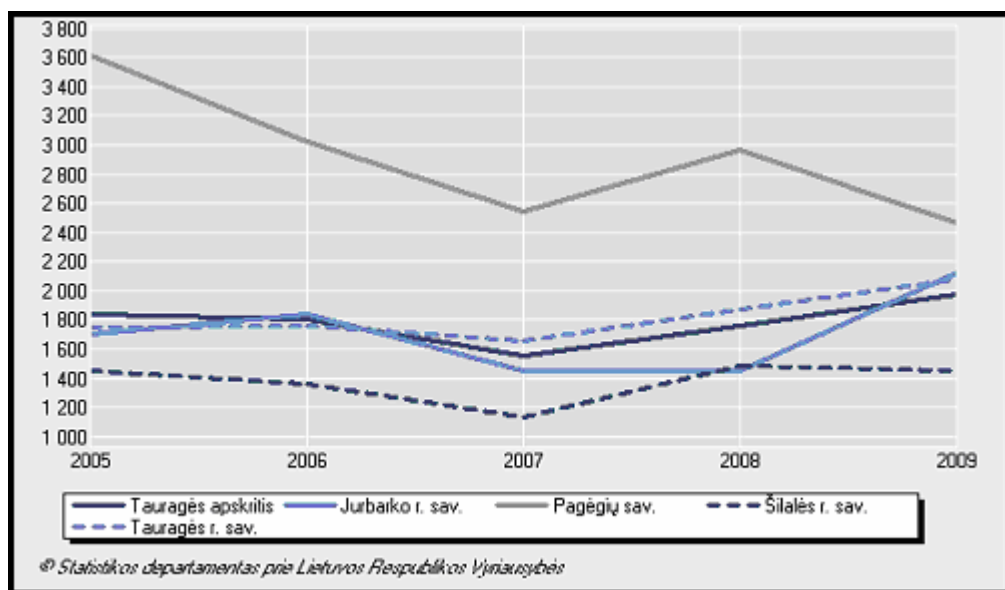
⁵⁶ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

Apžvelgę bendrą nusikalstamumo padėtį Lietuvoje, toliau šiame darbe nagrinėsime Tauragės apskrities ir jos atskirų administracinių vienetų nusikalstamumo rodiklius. Palyginsime bendrą šalies nusikalstamumo padėtį apibūdinančius rodiklius su jos dalies, t.y. Tauragės apskrities, nusikalstamumo rodikliais.

LR Statistikos departamento duomenimis Tauragės apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį kiekvienais metais buvo užregistruojama vidutiniškai po 2021 nusikaltimą, tai sudarė apie 88 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų. 100 tūkst. gyv. vidutiniškai per metus tekdavo po 1579 nusikaltimus.

Užregistruoti baudžiamieji nusižengimai sudarė likusius 12 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų. 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo po 208 baudžiamuosius nusižengimus.

Tauragės apskrityje nagrinėjamu laikotarpiu užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius nuolatos kito. Nuo 2005 m. iki 2007 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius mažėjo (2007 m. jų buvo užregistruota mažiausiai t.y. 1994), nuo 2008 m. jų skaičius pradėjo didėti, 2009 m. jų buvo užregistruota daugiausiai, t.y. 2482.

5 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų lygis (100 tūkst. gyv.) Tauragės apskritį sudarančiose savivaldybėse 2005 - 2009 m.⁵⁷

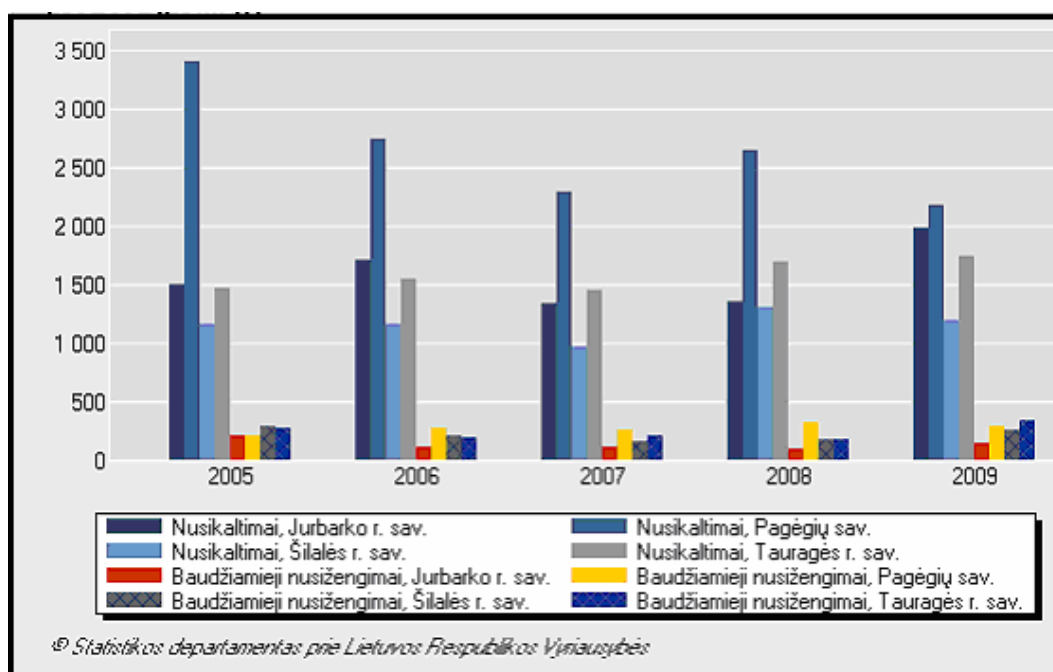
2005 – 2009 m. laikotarpiu apskrityje 100 tūkst. gyventojų kiekvienais metais vidutiniškai tekdavo po 1787 užregistruotas nusikalstamas veikas. Atskirose apskrities administraciniuose vienetuose šis rodiklis nevienodas (5 pav.). Tauragės r. sav. 100 tūkst. gyv. tuo pačiu laikotarpiu

⁵⁷ Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama informacija. M3170102: užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>; [Žiūrėta: 2011-09-20]

kasmet vidutiniškai teko 1822 užregistruotos nusikalstamos veikos, Jurbarko r. sav. – 1716, Šilalės r. sav. - 1378, Pagėgių sav. – 2925.

Kaip matome dviejuose apskrities rajonuose užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyv. viršijo bendrą apskrities rodiklį (t.y. 1787), o Pagėgių sav. viršijo ir visos šalies rodiklį, kuris lygus 2411. Mažiausias užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyv. nagrinėjamoje apskrityje yra Šilalės r. sav.

Atskirose apskrities savivaldybėse užregistruotų nusikalstamų veikų kitimo tendencijos – skirtingos. Jurbarko r. sav. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius nuo 2005 m. (619) iki 2006 m. (659) didėjo, nuo 2007 m. (515) iki 2008 m. (509) sumažėjo, o 2009 m. labai stipriai išaugo, buvo didžiausias per visą 2005 – 2009 m. laikotarpį, t.y. 733. Pagėgių sav. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius 2005 – 2007 m. laikotarpiu mažėjo, 2008 m. padidėjo, o 2009 m. sumažėjo ir buvo mažiausias per visą nagrinėjamą laikotarpį. Šilalės r. sav. vyravo tokios pat kitimo tendencijos kaip ir Pagėgių sav. Tauragės r. sav. vyravo tokios pat užregistruotų nusikalstamų veikų kitimo tendencijos kaip ir visos apskrities, t.y. 2005 – 2007 m. mažėjo, 2008 – 2009 m. padidėjo, 2009 m. buvo užregistruota daugiausia nusikalstamų veikų per visą nagrinėjamą laikotarpį.

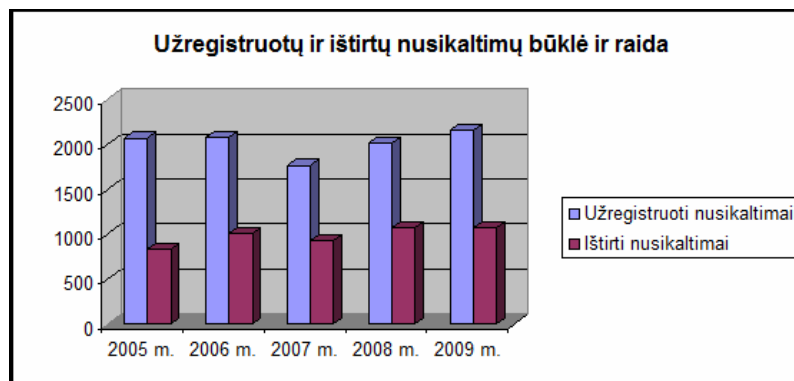
6 pav. Užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų lygis (100 tūkst. gyv.) Tauragės apskritį sudarančiose savivaldybėse 2005 – 2009 m.⁵⁸

⁵⁸ Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170102: užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: nusikalstamos veikos rūšis, administracinė teritorija ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>; [Žiūrėta: 2011-01-16]

Nagrinėjant atskirą Tauragės apskrities savivaldybių užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų pasiskirstymą pastebėta, kad galime juos sugrupuoti į dvi grupes, kuriose rodikliai yra panašūs:

1. Jurbarko r. sav. ir Pagėgių sav. nagrinėjamu laikotarpiu nusikaltimai sudarydavo atitinkamai 92 proc. ir 91 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų, baudžiamieji nusižengimai atitinkamai 8 proc. ir 9 proc. Jurbarko r. sav. (2005 – 2009 m.) 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 1581 užregistruoti nusikaltimai, užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų - 134. Pagėgių sav. (2005 – 2009 m.) 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 2655 užregistruoti nusikaltimai, užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų - 270.
2. Tauragės r. sav. ir Šilalės r. sav. 2005 – 2009 m. laikotarpiu nusikaltimai sudarė atitinkamai 87 proc. ir 84 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų, baudžiamieji nusižengimai atitinkamai 13 proc. ir 16 proc. Tauragės r. sav. nagrinėjamu laikotarpiu 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 1583 užregistruoti nusikaltimai, užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų - 239. Šilalės r. sav. tuo pačiu laikotarpiu 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 1161 užregistruotas nusikaltimas, užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų - 218.

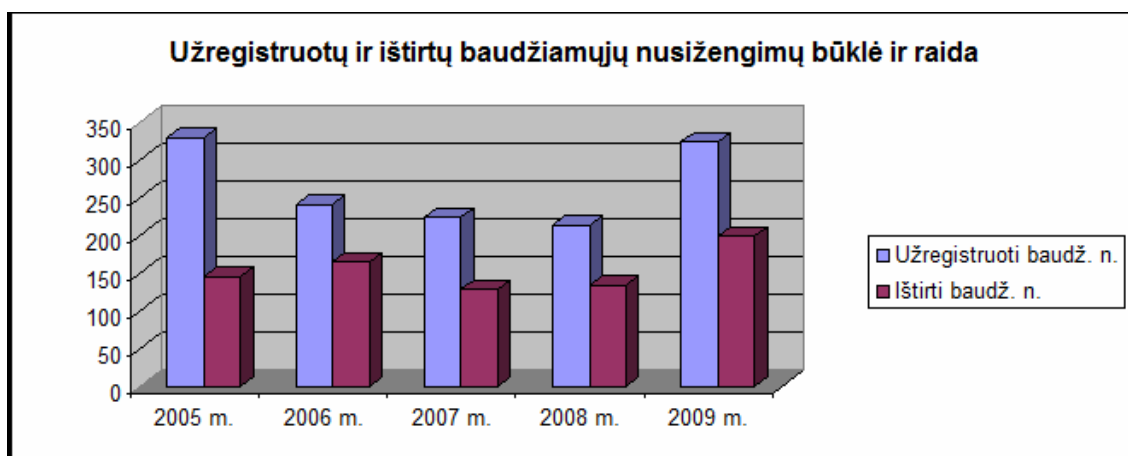
Per visą 2005 – 2009 m. laikotarpį Tauragės apskrityje buvo ištirtos 5694 nusikalstamos veikos, tai sudarė apie 50 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų apskrityje. Per metus vidutiniškai buvo ištiriamos 1139 nusikalstamos veikos, tai taip pat sudarė apie 50 proc. visų per metus užregistruotų nusikalstamų veikų. Ištirtų nusikalstamų veikų skaičius nuolat kito, mažiausiai jų buvo ištirta 2005 m. – 983 (t.y. 41 proc. iš visų užregistruotų tais metais), daugiausiai 2009 m. – 1274 (nors tai sudarė tik 51 proc. visų užregistruotų tais metais, kai 2008 m. ištirtos 1203 nusikalstamos veikos ir tai sudarė 54 proc. visų užregistruotų tais metais).

7 pav. Užregistruotų ir ištirtų nusikaltimų būklė ir raida Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁵⁹

⁵⁹ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

Per penkerius nagrinėjamus metus kartu paėmus buvo ištirti 4923 nusikaltimai, tai sudarė apie 50 proc. visų užregistruotų nusikaltimų apskrityje. Per metus vidutiniškai buvo ištiriami 985 nusikaltimai, tai sudarė apie 49 proc. visų užregistruotų nusikaltimų per vienus metus. Mažiausiai nusikaltimų ištirta 2005 m. – 838 (40 proc. iš visų užregistruotų tais metais), daugiausia 2009 m. – 1075 (50 proc. iš visų užregistruotų tais metais, tačiau 2007 m. ir 2008 m. (atitinkamai 934 ir 1069), nors ir mažiau ištirta, tačiau tai sudarė 53 proc. iš visų užregistruotų tais metais) (7 pav.).

8 pav. Užregistruotų ir ištirtų baudžiamųjų nusižengimų būklė ir raida Tauragės apskrityje 2005 – 2006 m.⁶⁰

Ištirtų baudžiamųjų nusižengimų apskrityje tuo pačiu laikotarpiu buvo užregistruota 771, tai sudarė apie 58 proc. iš visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų nagrinėjamoje teritorijoje. Per metus vidutiniškai buvo ištiriami 154 baudžiamieji nusižengimai, tai sudarė apie 59 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų per vienus metus. Mažiausiai jų ištirta 2007 m. – 128 (tačiau tai sudarė 57 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų tais metais, kai pvz. 2005 m. ištirti 145, tai sudarė 44 proc. visų užregistruotų), daugiausiai ištirta 2009 m. – 199 (tačiau tai sudarė 61 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų tais metais, kai pvz. 2006 m. ištirti 165, tai sudarė 68 proc. visų užregistruotų) (8 pav.).

6 Lentelė 2005 – 2009 m. ištirtų nusikalstamų veikų būklė Tauragės apskrities savivaldybėse⁶¹

	2005 - 2009 m. ištirta nusikalstamų veikų	2005 - 2009 m. ištirtų nusikalstamų veikų dalis proc.
Tauragės r.sav.	2194	47
Jurbarko r.sav.	1510	50
Šilalės r.sav.	1298	62
Pagėgių sav.	692	41
Iš viso:	5694	~ 50

⁶⁰ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

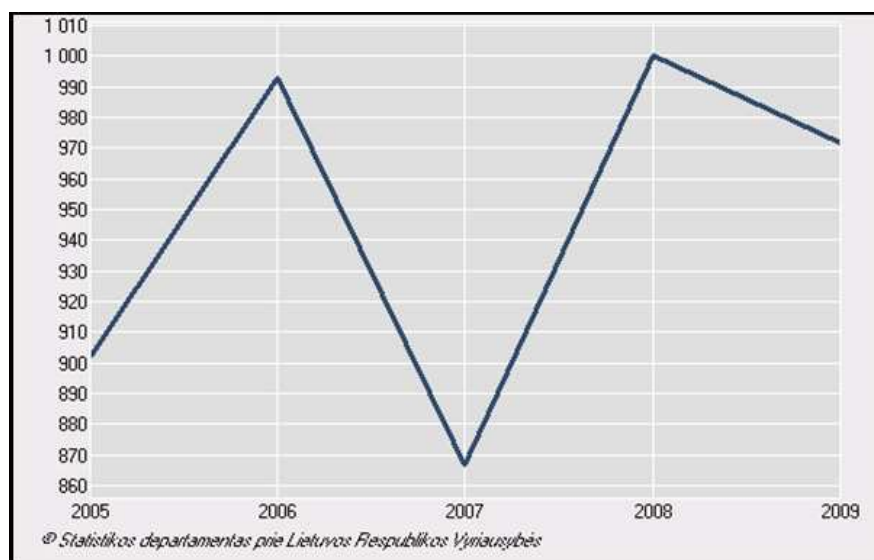
⁶¹ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

Tauragės apskritį sudarančiuose savivaldybėse ištirtų nusikalstamų veikų dalis lyginant su viso užregistruotų, mūsų nagrinėjamu laikotarpiu, buvo skirtinga (6 lentelė).

7 Lentelė 2005 – 2009 m. ištirtų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų Tauragės apskrityje būklė⁶²

	2005 - 2009 m. ištirta nusikaltimų / dalis proc.	2005 – 2009 m. ištirta baudžiamųjų nusižengimų / dalis proc.
Tauragės r.sav.	1867 / 46 proc.	327 / 54 proc.
Jurbarko r.sav.	1372 / 49 proc.	138 / 58 proc.
Šilalės r.sav.	1067 / 61 proc.	231 / 70 proc.
Pagėgių sav.	617 / 40 proc.	75 / 48 proc.

Apskritį sudarančiuose savivaldybėse ištirtų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų dalys lyginant su viso užregistruotų, 2005 – 2009 m. laikotarpiu, taip pat skirtingos (7 lentelė).

9 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas būklė ir dinamika Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁶³

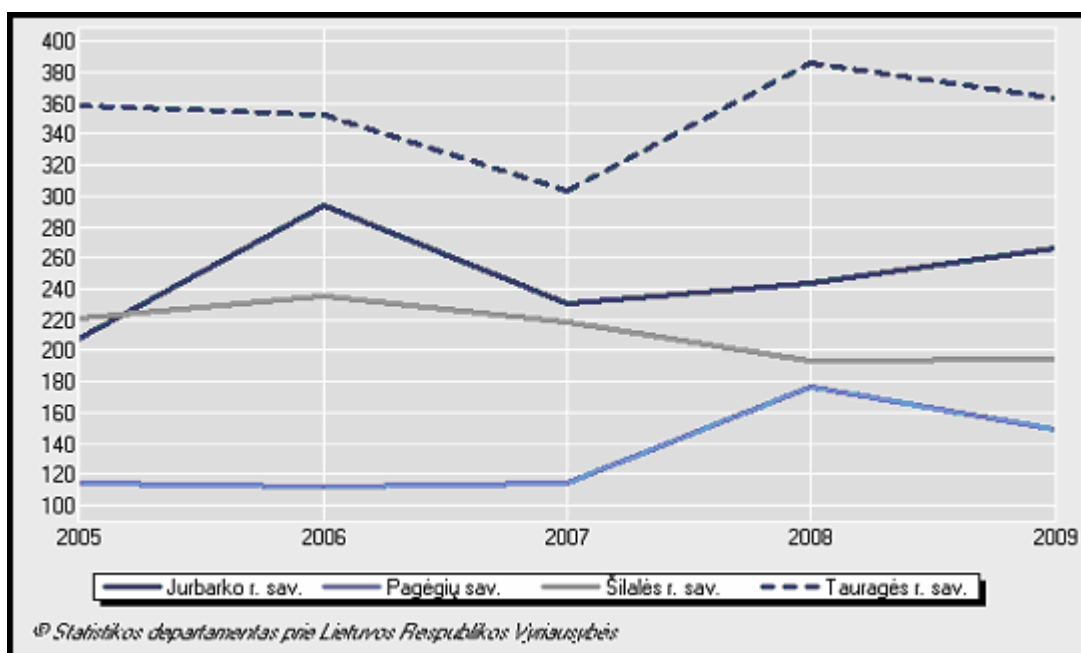
2005 – 2009 m. laikotarpiu užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas skaičius Tauragės apskrityje nuolat kito (9 pav.). LR Statistikos departamento duomenimis daugiausia jų buvo užregistruota 2008 m. (t.y. 1000, taisy metais 100 tūkst. gyventojų teko 789 asmenys įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas), mažiausiai jų buvo užregistruota 2007 m. (t.y. 867, taisy metais 100 tūkst. gyventojų teko 677 asmenys įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas). Nurodytu laikotarpiu 100 tūkst. gyventojų vidutiniškai per metus tekdavo 740 asmenų įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas.

⁶² Ten pat.

⁶³ Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170104: asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>; [Žiūrėta: 2011-01-17]

Nagrinėjama laikotarpiu asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus daugiausiai užregistruota 2008 m. (t.y. 915, tais metais 100 tūkst. gyventojų teko 722 asmenys įtariami (kaltinami) padarę nusikaltimus), mažiausiai užregistruota 2005 m. (t.y. 786, tais metais 100 tūkst. gyventojų teko 601 asmuo įtariamasis (kaltinamas) padaręs nusikaltimą). 100 tūkst. gyventojų vidutiniškai per metus tekdavo apie 663 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padariusius nusikaltimus.

Asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus, apskrityje daugiausia užregistruota 2006 m. (t.y. 117, tais metais 100 tūkst. gyventojų teko 90 asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus), mažiausia – 2007 m. (t.y. 68, tais metais 100 tūkst. gyventojų teko 53 asmenys, įtariami (kaltinami) padarę baudžiamuosius nusižengimus). 100 tūkst. gyventojų vidutiniškai per metus teko 77 asmenys įtariami (kaltinami) padarę baudžiamuosius nusižengimus.

10 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas būklė ir dinamika Tauragės apskrityje sudarančiose savivaldybėse 2005 – 2009 m.⁶⁴

Tauragės apskritį sudarančiuose savivaldybėse užregistruotų asmenų, padariusių nusikalstamas veikas būklė ir dinamika - skirtinga (10 pav.).

⁶⁴ Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170104: asmenys, įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>; [Žiūrėta: 2011-01-17]

8 Lentelė 2005 – 2009 m. Tauragės apskrities savivaldybėse užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas (nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus) lygis⁶⁵

2005 – 2009 m.	Vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas	Vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus	Vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus
Tauragės r.sav.	694	618	76
Jurbarko r.sav.	703	636	67
Šilalės r.sav.	700	611	89
Pagėgių sav.	1162	1079	83

Kaip matome registruoto nusikalstamumo tendencijos Tauragės apskrityje panašios kaip ir visos šalies mastu, nuo 2005 m. mažėjęs, 2008 m. nusikalstamumas pradėjo didėti ir 2009 m. apskrityje jis buvo didžiausias. Atskiruose apskritį sudarančiuose rajonuose šios tendencijos nevienodos, tai galime paaiškinti skirtingu gyventojų užimtumu, taip pat skiriasi vykdoma veikla, kuria dažniausiai užsiima to rajono gyventojai, pobūdis, taip pat ekonominė, socialinė, politinė situacija rajone, bei įtakoja išaugęs latentinis nusikalstamumas (ypač - arčiausiai Rusijos Federacijos Kaliningrado srities esančiuose rajonuose, kur daugelis jų gyventojų užsiima akcizinių prekių gabenimu į Lietuvos Respubliką). Didžiausias nusikalstamų veikų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyv. apskrityje būtent ir yra Pagėgių sav. jis viršija ne tik apskrities, bet ir visos šalies šį rodiklį. Mažiausias šis rodiklis Šilalės r. sav., kadangi viena vertus šis rajonas daugiausiai nutolęs nuo sienos su Kaliningrado sritimi (aišku yra ir čia gyventojų užsiimančių akcizinių prekių gabenimu, bet ne tiek daug kaip kitose savivaldybėse), antra vertus nemaža dalis rajono gyventojų užsiima žemės ūkio veikla, Šilalės r. sav. yra labiausiai išplėtotą gyvulininkystė Lietuvoje, ir kt.

Išnagrinėjus užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų pokyčius išryškėjo tendencija – padidėjus užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiui, atitinkamai sumažėja ištirtų nusikalstamų veikų skaičius.

Tauragės apskrityje per 2005 - 2009 m. laikotarpį buvo užregistruotas mažiausias nusikalstamų veikų skaičius visoje Lietuvoje. Tai rodo, kad registruotas nusikalstamumas šioje apskrityje yra vienas mažiausių visoje šalyje.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad nusikalstamumą veikia daugybė įvairiausių veiksnių, kurie kinta įvairiais deriniais ir amplitudėmis. Tai natūrali nusikalstamumo statistikos būvio savybė.⁶⁶

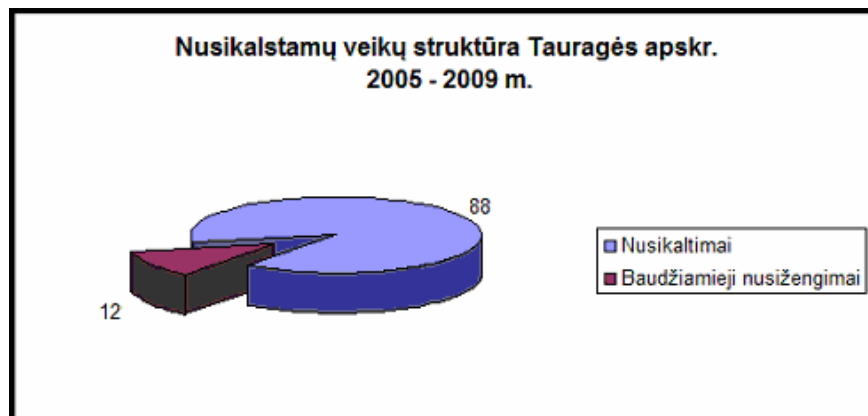
⁶⁵ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

⁶⁶ Kiškis A., Nusikalstamumas Lietuvoje: Ką pakeitė teisės reforma? // Jurisprudencija, 2006 m. Nr. 3 (81), P. 33.

2. Nusikalstamumo Tauragės apskrityje struktūra

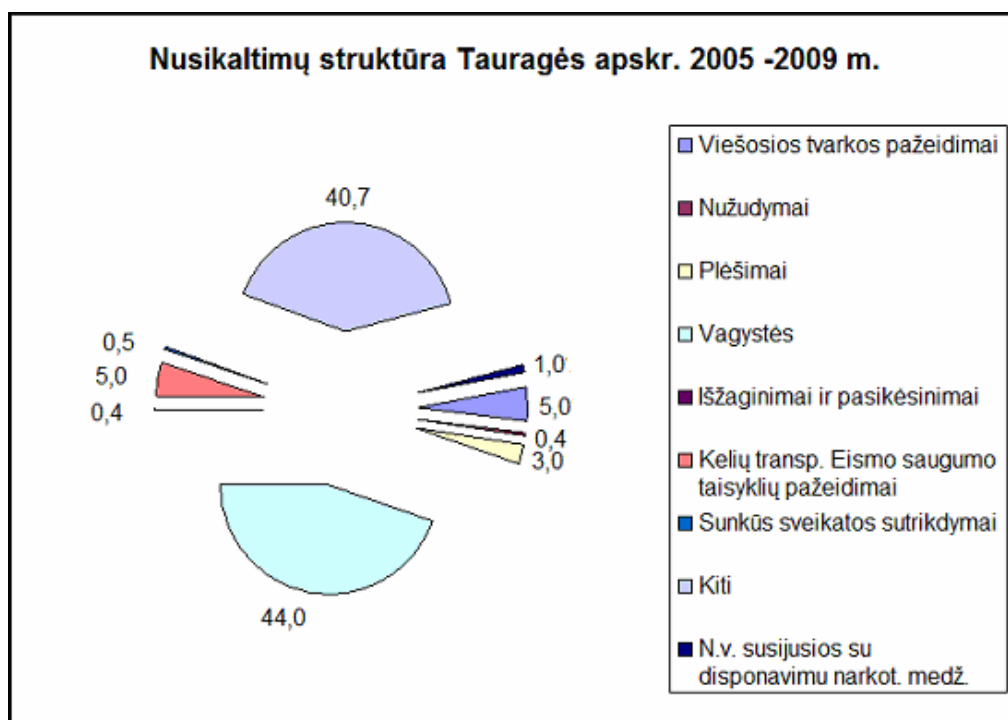
Nusikalstamumo struktūra⁶⁷ – tai kokybinis nusikalstamumo rodiklis, parodantis vidinę nusikalstamumo sandarą, santykį tarp atskirų jo tipų, rūšių ir porūšių.

Šioje darbo dalyje nagrinėsime Tauragės apskrities registruoto nusikalstamumo struktūrą pagal įvairius kriterijus.

11 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų struktūra Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. (proc.)⁶⁸

Kaip matome Tauragės apskrityje didžiąją dalį padarytų nusikalstamų veikų sudaro nusikaltimai (11 pav.).

12 pav. Užregistruotų nusikaltimų struktūra pagal rūšis Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. (proc.)⁶⁹

⁶⁷Namų advokatas / Sud. Prapiestis J., Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002 m., P. 584.

⁶⁸ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

⁶⁹ Ten pat.

Nusikaltimų struktūroje, 2005 – 2009 m. laikotarpyje, didžiąją dalį sudarė turtinio tipo nusikalstamos veikos, ypač – vagystės. Nagrinėjamu laikotarpiu šių nusikalstamų veikų buvo užregistruota 4415, tai sudarė 44 proc. visų užregistruotų nusikaltimų. 3 proc. visų užregistruotų nusikaltimų sudarė plėšimai.

Vagystės iš gyvenamųjų patalpų sudarė 9 proc. visų užregistruotų nusikaltimų apskrityje, transporto priemonių vagystės – 5 proc. (automobilių vagystės sudarė 3 proc.). Apskrityje 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 690 vagysčių. Vagyčių iš gyvenamųjų patalpų 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 138. Transporto priemonių vagysčių 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 64. Būtent automobilių vagysčių 100 tūkst. gyv. per metus vidutiniškai tekdavo 44.

Tauragės apskritį sudarančiose savivaldybėse per visą mūsų nagrinėjamą laikotarpį daugiausia vagysčių užregistruota Tauragės r. sav., t.y. 1904, mažiausia Pagėgių sav. – 526, Šilalės r. sav. ir Jurbarko r. sav. atitinkamai 764 ir 1221. Tačiau pagal 100 tūkst. gyv. tenkančių vagysčių skaičių, rodikliai skiriasi. Šilalės r. sav. vagysčių skaičius vidutiniškai per metus tenkantis 100 tūkst. gyv. buvo mažiausias apskrityje (505), Pagėgių sav. – didžiausias (916). Tauragės r. sav. ir Jurbarko r. sav. atitinkamai šis rodiklis lygus 749 ir 689.

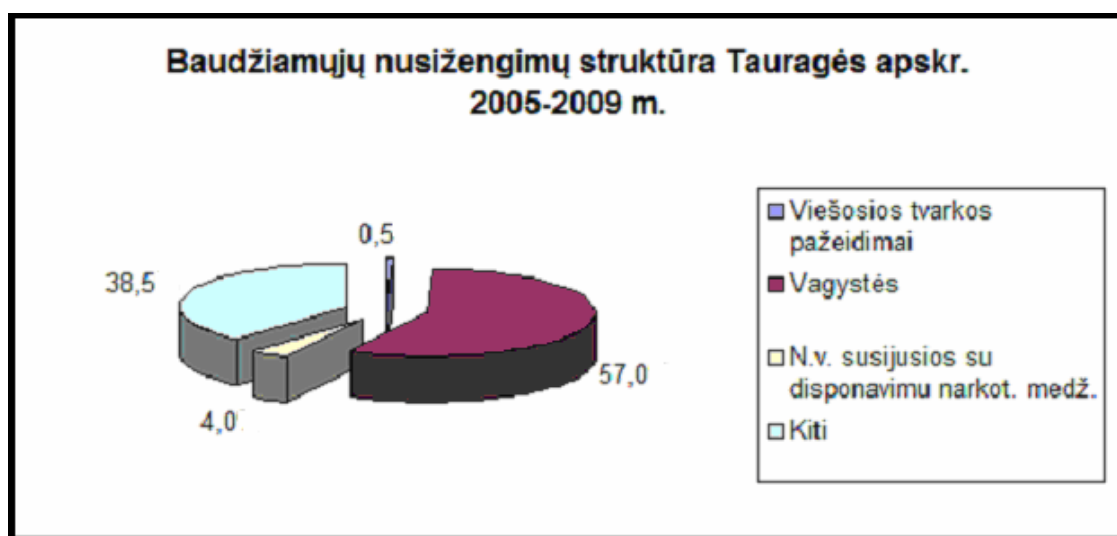
Apskrityje nagrinėjamu laikotarpiu buvo užregistruota 615 sunkių ir labai sunkių nusikaltimų, kurie sudarė 6 proc. visų užregistruotų nusikaltimų. Tauragės apskrityje mūsų nagrinėjamu laikotarpiu, kiekvienais metais vidutiniškai 100 tūkst. gyv. tekdavo po 96 sunkius arba labai sunkius nusikaltimus.

Tarp visų užregistruotų nusikaltimų nužudymai sudarė 0,4 proc., sunkūs sveikatos sutrikdymai – 0,5 proc., išžaginimai ir pasikėsinimai – 0,4 proc. Smurtinio pobūdžio nusikaltimai kartu sudarė tik 1,3 proc. visų užregistruotų nusikaltimų apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį.

Nužudymų skaičius apskrityje per penkių metų laikotarpį palyginus nedidelis, užregistruoti 44 nusikaltimai. Daugiausia jų užregistruota Tauragės r. sav. – 17, mažiausiai Pagėgių sav. – 6. Pagal 100 tūkst. gyv. tenkantį nužudymų skaičių pirmauja Pagėgių sav., šioje savivaldybėje vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko 10 nužudymų, Jurbarko r. sav. ir Tauragės r. sav. po 7 nužudymus ir Šilalės r. sav. 5 nužudymai.

Kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimai (nusikaltimai) sudarė 5 proc. visų užregistruotų nusikaltimų; viešosios tvarkos pažeidimai (nusikaltimai) taip pat sudarė 5 proc. visų užregistruotų nusikaltimų apskrityje; nusikalstamos veikos susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) sudarė 1 proc. visų užregistruotų nusikaltimų apskrityje. Kiti nusikaltimai kartu paėmus sudarė 40,7 proc. visų užregistruotų nusikaltimų Tauragės apskrityje.

Toliau apžvelgsime baudžiamųjų nusižengimų struktūrą Tauragės apskrityje (13 pav.).

13 pav. Užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų struktūra pagal rūšis Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. (proc.)⁷⁰

Baudžiamieji nusižengimai sudaro 8 – ają dalį visų nusikalstamų veikų užregistruotų 2005 – 2009 m. laikotarpiu Tauragės apskrityje. Didžiausią dalį baudžiamųjų nusižengimų sudaro taip pat vagystės. Nagrinėjamu laikotarpiu jų buvo užregistruota 761, tai sudarė 57 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų apskrityje. Tauragės apskrityje, 2005 – 2009 m., vidutiniškai kiekvienais metais 100 tūkst. gyv. jų tekdavo po 119. Nuo 2005 m. iki 2008 m. šių užregistruojamų nusikalstamų veikų skaičius nuolat mažėjo, 2009 m. jų skaičius pradėjo didėti ir buvo didžiausias per 2006 – 2009 m. laikotarpį (2009 m. buvo užregistruota 161 vagystė), bet 2005 m. dydžio nepasiekė (234).

Transporto priemonių vagysčių, per nagrinėjamą penkių metų laikotarpį, apskrityje buvo užregistruota 76, tai sudarė 6 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų Tauragės apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį. Apskrityje vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko po 12 transporto priemonių vagysčių. Daugiausia šios rūšies baudžiamųjų nusižengimų buvo užregistruota 2005 m. (23), 2006 m. jų skaičius sumažėjo (10), 2007 m. vėl išaugo (17), 2008 m. buvo užregistruota tiek pat kaip ir 2006 m. (t.y. 10), 2009 m. vėl padidėjo (16). Kaip matome šios rūšies baudžiamųjų nusižengimų būklė nuolat kito.

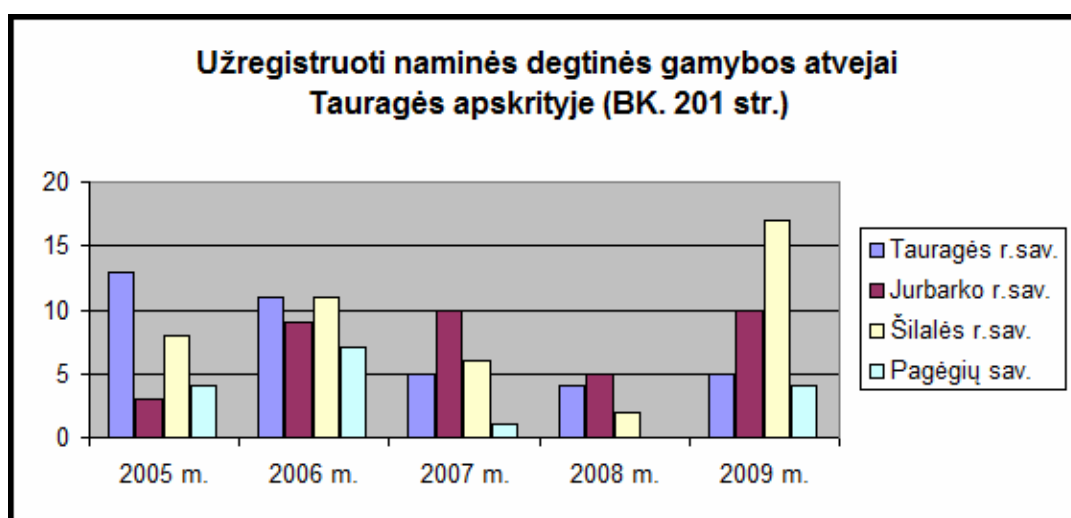
Nusikalstamų veikų susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (baudž. n.) per nagrinėjamą laikotarpį apskrityje buvo užregistruota 50, tai sudarė 4 proc. visų 2005 – 2009 m. užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų Tauragės apskrityje. Vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko po 10 baudžiamųjų nusižengimų susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda.

⁷⁰ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamais duomenimis.

Tuo pačiu laikotarpiu apskrityje užregistruoti 7 viešosios tvarkos pažeidimai (baudž. n.), tai sudarė 0,5 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų apskrityje per nagrinėjamą laikotarpį. Vidutiniškai per metus 100 tūkst. gyv. teko po 2 šios rūšies baudžiamųjų nusižengimų.

Kiti baudžiamieji nusižengimai kartu paėmus sudarė 38,5 proc. visų baudžiamųjų nusižengimų padarytų Tauragės apskrityje per nagrinėjamą 2005 - 2009 m. laikotarpį.

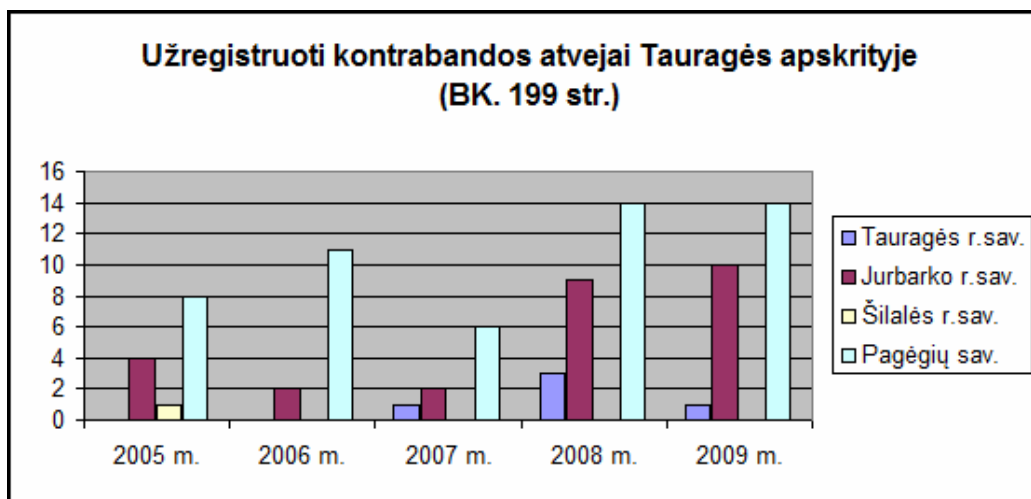
Toliau šio darbo dalyje analizuosime keletą atskirų, dažniausiai esančių žiniasklaidos akiratyje nusikalstamų veikų, (t.y. nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus kartu paėmus), kurias prieš tai aptartose nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų struktūrose priskyre prie kitų nusikalstamų veikų, t.y.: naminės degtinės gamyba ir platinimas, kontrabanda, turto prievartavimas, sukčiavimas.

14 pav. Užregistruota nusikalstamų veikų pagal BK. 201 str. Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁷¹

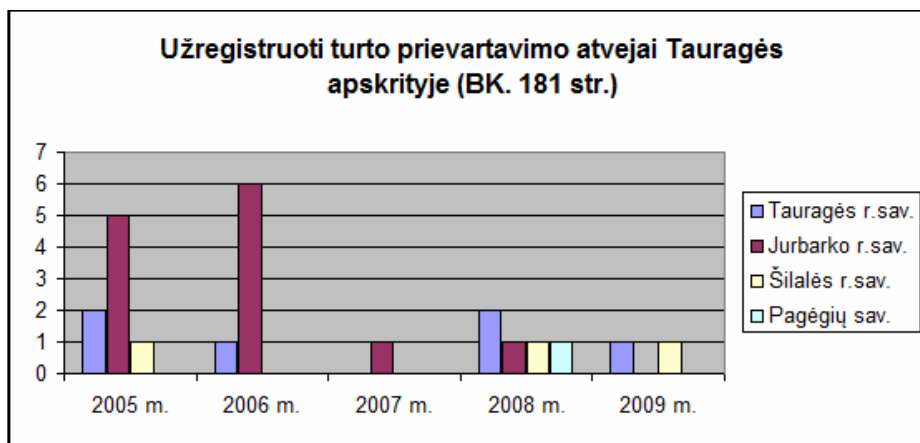
Tauragės apskrityje, per nagrinėjamus 5 metus, pagal Baudžiamojo kodekso (toliau BK.) 201 str. (neteisėtas namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimas, laikymas, gabenimas turint tikslą realizuoti ar realizavimas) buvo užregistruotos 135 nusikalstamos veikos, tai sudarė 1,2 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų apskrityje. Daugiausia jų buvo užregistruota Šilalės r. sav. (44), mažiausiai – Pagėgių sav. (16), Tauragės r. sav. ir Jurbarko r. sav. atitinkamai 38 ir 37 nusikalstamos veikos.

⁷¹ Ten pat.

15 pav. Užregistruota nusikalstamų veikų pagal BK. 199 str. Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁷²

Tuo pačiu laikotarpiu apskrityje pagal BK. 199 str. (kontrabanda) buvo užregistruotos 86 nusikalstamos veikos, tai sudarė 0,8 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų apskrityje. Daugiausia jų buvo užregistruota Pagėgių sav. (53), mažiausia – Šilalės r. sav. (1), Tauragės r. sav. ir Jurbarko r. sav. atitinkamai 5 ir 27 nusikalstamos veikos. 2008 m. šių nusikalstamų veikų buvo užregistruota daugiausiai (26), mažiausiai – 2007 m. (9). Palyginus 2007 m. ir 2008 m. rodiklius su ankstesnių metų matome, kad šių nusikalstamų veikų skaičius išaugo dvigubai.

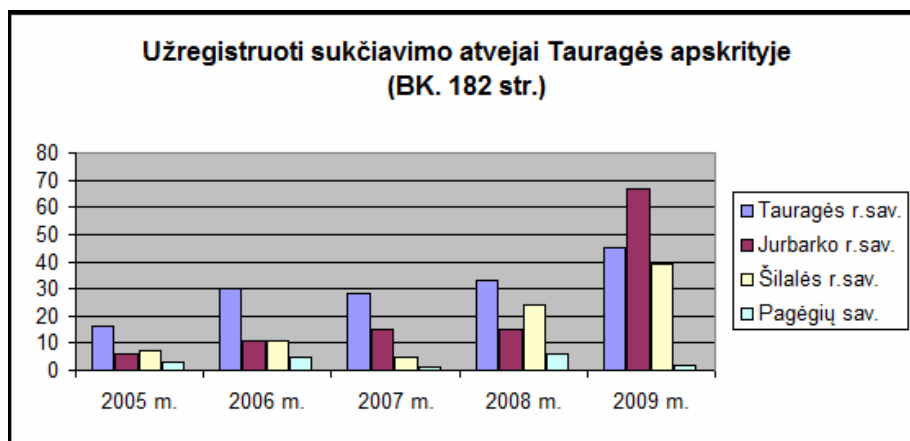

16 pav. Užregistruota nusikalstamų veikų pagal BK. 181 str. Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁷³

Pagal BK. 181 str. (turto prievartavimas) apskrityje buvo užregistruotos 23 nusikalstamos veikos, tai sudarė 0,2 proc. visų apskrityje užregistruotų nusikalstamų veikų. Daugiausia jų buvo užregistruota Jurbarko r. sav. – 13, mažiausiai Pagėgių sav. – 1, Šilalės r. sav. ir Tauragės r. sav. atitinkamai 3 ir 6 nusikalstamos veikos. Didžiausias skaičius šių nusikalstamų veikų apskrityje buvo užregistruotas 2005 m. (8), mažiausias – 2007 m. (1).

⁷² Ten pat.

⁷³ Ten pat.

17 pav. Užregistruota nusikalstamų veikų pagal BK. 182 str. Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁷⁴

Pagal BK. 182 str. (sukčiavimai) Tauragės apskrityje buvo užregistruotos 369 nusikalstamos veikos, tai sudarė 3 proc. visų apskrityje užregistruotų nusikalstamų veikų, mūsų nagrinėjamu laikotarpiu. Tauragės r. sav. buvo užregistruota 41 proc. (152) visų šios rūšies nusikalstamų veikų užregistruotų apskrityje per 2005 – 2009 m., Jurbarko r. sav. atitinkamai 31 proc. (114), Šilalės r. sav. – 23 proc. (86), Pagėgių sav. – 5 proc. (17).

Kaip matome didžiąją dalį padarytų nusikalstamų veikų Tauragės apskrityje sudaro nusikaltimai. Tiek nusikaltimų struktūroje, tiek baudžiamųjų nusižengimų struktūroje dominuoja turtinio tipo nusikalstamos veikos (vagystės).

Šios darbo dalies pabaigoje aptarta keletas, autoriaus nuomone, pagrindinių nusikalstamų veikų, kurios ypač būdingos regionams, kurių didžioji dalis gyventojų gyvena kaimo vietovėse, Tauragės apskritis būtent toks ir yra. Šioms nusikalstamosioms veikoms ypač būdingas latentiškumas. Žinant, kad mūsų nagrinėjamo laikotarpio antrojoje pusėje šalyje ekonominė situacija pradėjo blogėti ir kad apskritis ribojasi su Kaliningrado sritimi, tai sąlygojo šių nusikalstamų veikų masto didėjimą.

⁷⁴ Ten pat.

IV. UŽREGISTRUOTŲ ASMENŲ, ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) PADARIUS NUSIKALSTAMAS VEIKAS TAURAGĖS APSKRITYJE, ASMENYBĖS BRUOŽAI

Asmenybė – tai labiau sukonkretintas žmogaus apibūdinimas, atskleidžiantis socialinių, psichologinių bei kt. savybių ir bruožų, kurie atsispindi žmogaus santykiuose su socialine aplinka, visumą. Bendras asmenybės problemas tiria daugelis mokslų: filosofija, medicina, psichologija, sociologija ir kt. Kiekvienas specialus mokslas tiria ne apskritai visą asmenybę, bet atskiras jos dalis pagal to mokslo objektą, tyrimo metodus ir konkrečius tyrimo uždavinius bei tikslus.⁷⁵

Psichologijos moksle galimas toks asmenybės apibrėžimas, asmenybė – tai kiekvienam būdinga savita mąstysena, jausena ir veikseną.⁷⁶

Baudžiamojoje teisėje asmenybė prilyginama nusikalstamos veikos subjektui. Nusikalstamos veikos subjektas – tai fizinis, pakaltinamas, sulaukęs įstatyme numatyto amžiaus asmuo, padaręs nusikalstamą veiką.⁷⁷

Kriminologijos mokslas nusikaltėlio asmenybę tiria kompleksiškai, remdamasis ir kitų mokslų asmenybės tyrimo rezultatais.

Kriminologijos požiūriu, samprata „nusikaltėlio asmenybė“ plačiau ir detaliau apibūdina nusikalstamą veiką padariusį asmenį, apima daugelį įstatymo nenumatytų asmens požymių, tokių kaip: psichologinės savybės, asmeninių vertybių sistema ir pan.⁷⁸

Taigi toliau šioje darbo dalyje nagrinėsime asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje, asmenybės bruožus, remsimės LR Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis.

9 Lentelė Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas būklė ir pasiskirstymas pagal lytį Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁷⁹

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Užregistruota fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas.	845	929	804	871	829
Iš jų vyrų	765	854	718	790	734
Iš jų moterų	80	75	86	81	95

⁷⁵ Namų advokatas / Sud. Prapiestis J., Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002 m., P. 66.

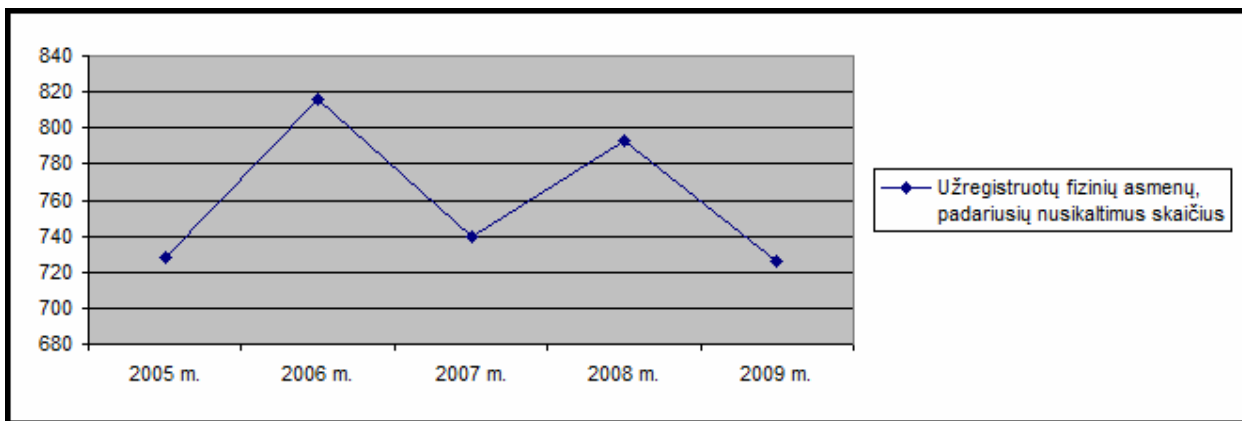
⁷⁶ David G. Mayers, Psichologija. UAB Poligrafija ir informatika, 2000 m., P. 467.

⁷⁷ <http://www.prokuraturos.lt/Naujienos/Prokurorokomentaras/tabid/69/ItemID/902/Default.aspx>; [Žiūrėta: 2011-02-05]

⁷⁸ Galinaitytė J., Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius. 2009 m. P. 66.

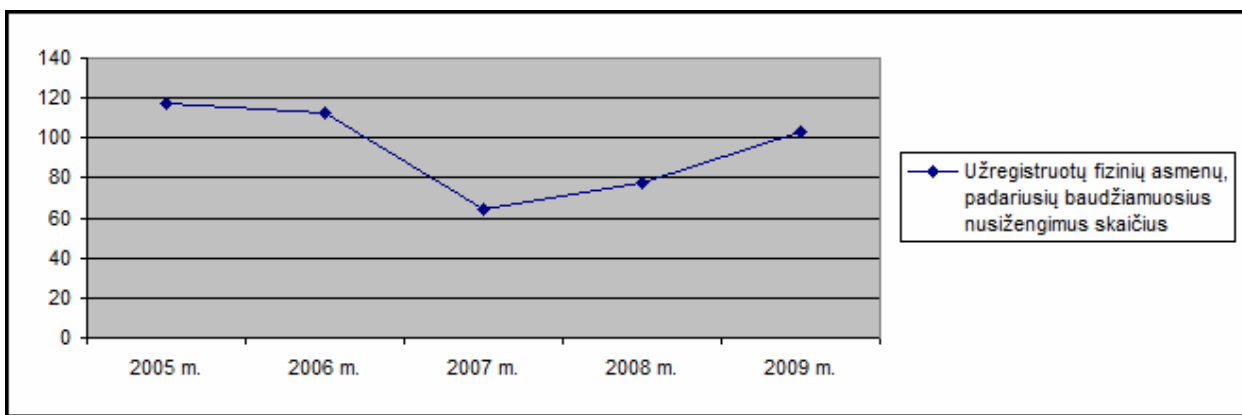
⁷⁹ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

Informatikos ir ryšių departamento duomenimis užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, skaičius apskrityje 2005 -2009 m. laikotarpiu nebuvo pastovus. 2006 m. buvo užregistruota daugiausiai fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, 2007 m. – mažiausiai. Kaip matome sekančiais metais jų skaičius išaugo, tačiau 2006 m. lygio nepasiekė.

18 pav. Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikaltimus Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m., skaičiaus dinamika.⁸⁰

Kiekvienais metais užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikaltimus skaičius taip pat netolygus. Šių asmenų daugiausiai užregistruota 2006 m., o mažiausiai 2009 m. (18 pav.).

19 pav. Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių baudžiamuosius nusižengimus Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m., skaičiaus dinamika.⁸¹

Fizinių asmenų, padariusių baudžiamuosius nusižengimus daugiausiai užregistruota 2005 m., mažiausiai – 2007 m. (19 pav.).

Kaip matome didžiąją dalį iš visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas sudaro fiziniai asmenys, padarę nusikaltimus. Tauragės apskrityje užregistruoti fiziniai asmenys, padarę nusikaltimus vidutiniškai per metus sudarydavo 89 proc. visų užregistruotų

⁸⁰ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

⁸¹ Ten pat.

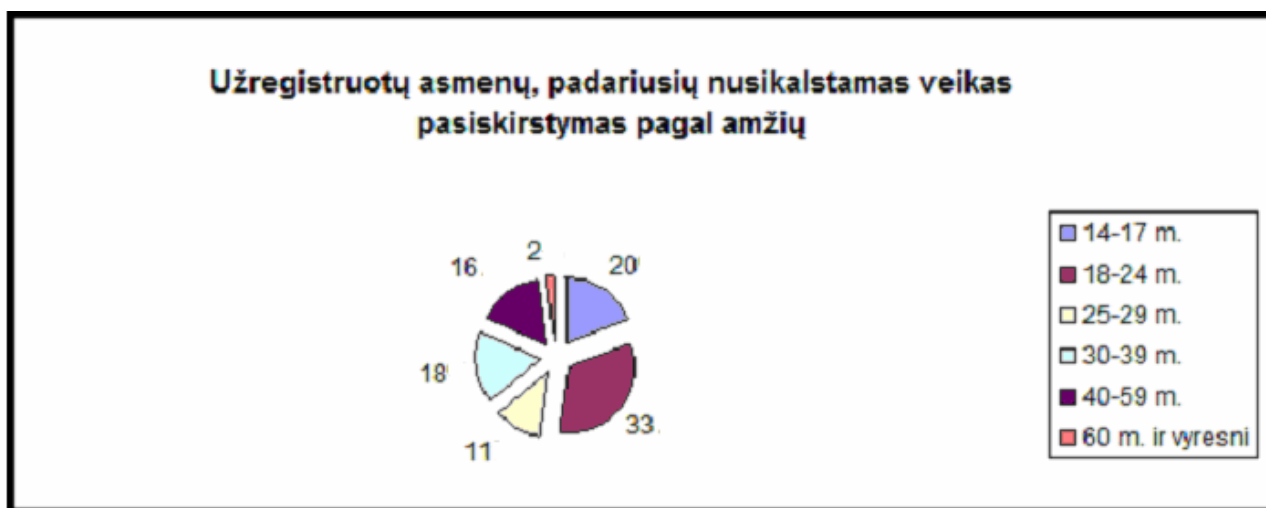
fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, o fiziniai asmenys, padarę baudžiamuosius nusižengimus atitinkamai 11 proc.

Didžioji dalis apskrityje užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas yra vyriškos lyties (9 lentelė).

10 Lentelė Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. pasiskirstymas pagal amžių⁸²

Amžius	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
14 – 17 m.	162	176	180	178	136
18 – 24 m.	277	288	237	305	280
25 – 29 m.	100	111	87	99	91
30 – 39 m.	144	187	134	148	158
40 – 59 m.	146	150	142	121	146
60 m. ir vyresni	16	17	24	20	18

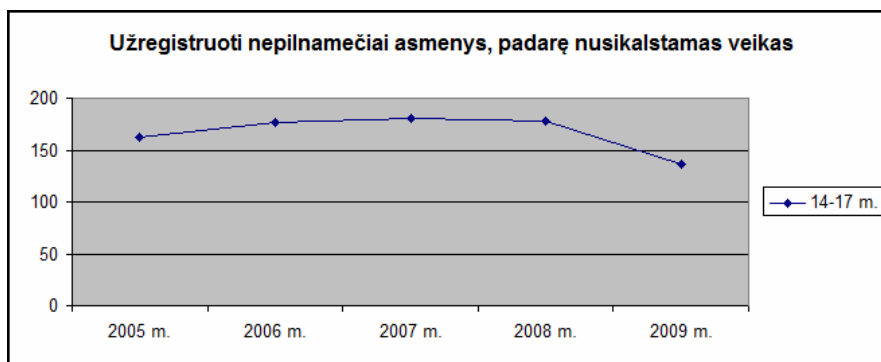
Fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje pasiskirstymas pagal amžių gana platus (10 lentelė; 20 pav.).

20 pav. Užregistruotų asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. pasiskirstymas pagal amžių (proc.)⁸³

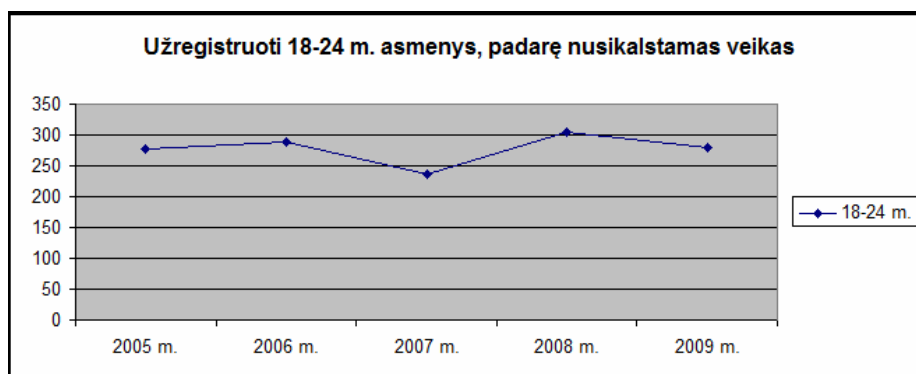
⁸² Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

⁸³ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

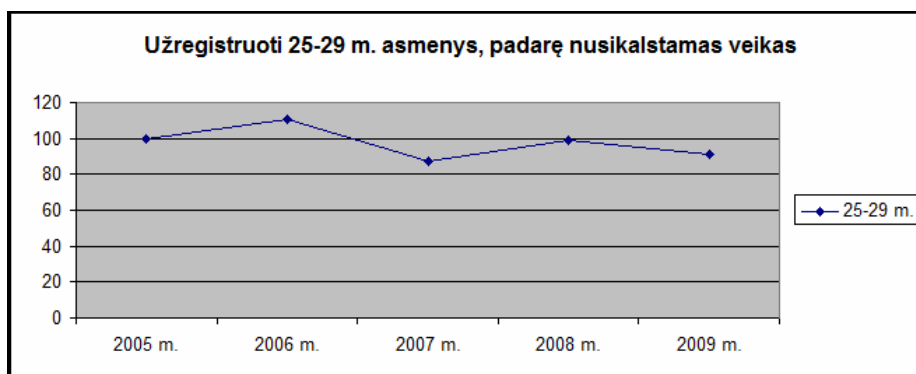
21 pav. Užregistruoti nepilnamečiai asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁴

Mūsų nagrinėjamu laikotarpiu nepilnamečių asmenų (14 – 17 m.), padariusių nusikalstamas veikas vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 166. Nuo 2005 m. iki 2007 m. šios amžiaus grupės asmenų kasmet buvo užregistruojama vis daugiau. 2008 m. ir 2009 m. stebimos mažėjimo tendencijos (21 pav.).

22 pav. Užregistruoti 18 – 24 m. amžiaus asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁵

Užregistruotų 18 – 24 m. amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas skaičius 2005 – 2009 m. nuolat kito (22 pav.). Vidutiniškai per metus šios amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas buvo užregistruojama po 277.

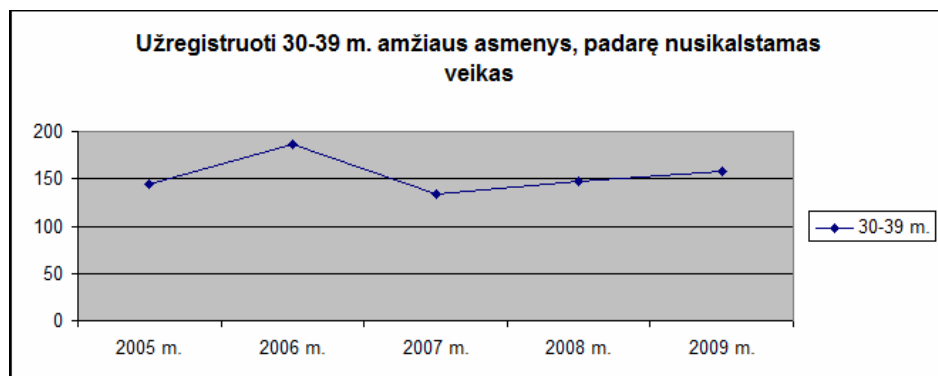
23 pav. Užregistruoti 25 – 29 m. amžiaus asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁶

⁸⁴ Ten pat.

⁸⁵ Ten pat.

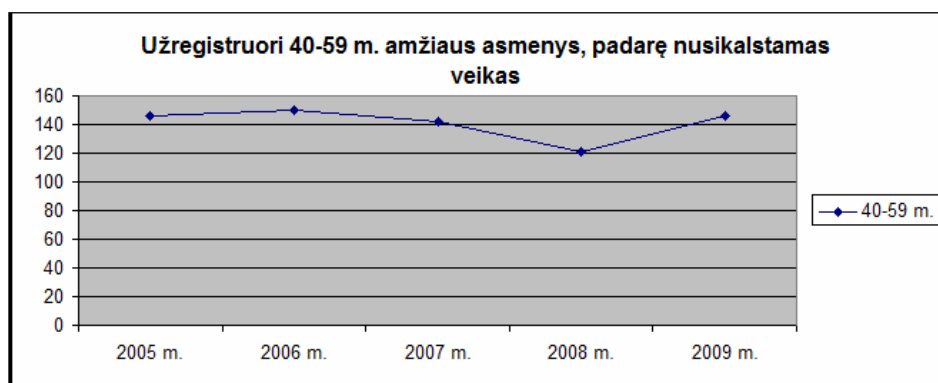
⁸⁶ Ten pat.

Per mūsų nagrinėjamą laikotarpį užregistruotų 25 – 29 m. amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 98. Šios amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas kasmet buvo užregistruojama skirtingai (23 pav.). Daugiausia jų užregistruota 2006 m., mažiausiai 2007 m.

24 pav. Užregistruoti 30 – 39 m. amžiaus asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁷

Užregistruotų 30 – 39 m. amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 154. Nuo 2005 m. iki 2006 m. matomos didėjimo tendencijos, nuo 2007 m. iki 2008 m. mažėjimo tendencijos, o 2009 m. jų skaičius vėl išaugo (24 pav.).

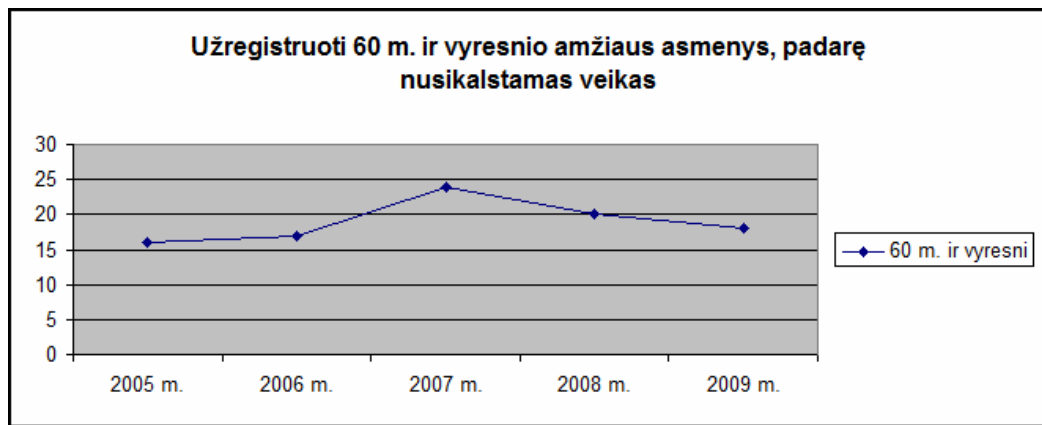

25 pav. Užregistruoti 40 – 59 m. amžiaus asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁸

Užregistruotų 40 – 59 m. amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas vidutiniškai per metus apskrityje buvo užregistruojama po 141. 2005 – 2006 m. stebimos didėjimo tendencijos, 2007 – 2008 m. mažėjimo, o 2009 m. jų skaičius vėl išaugo (25 pav.). Daugiausia jų buvo užregistruota 2006 m., mažiausiai 2008 m.

⁸⁷ Ten pat.

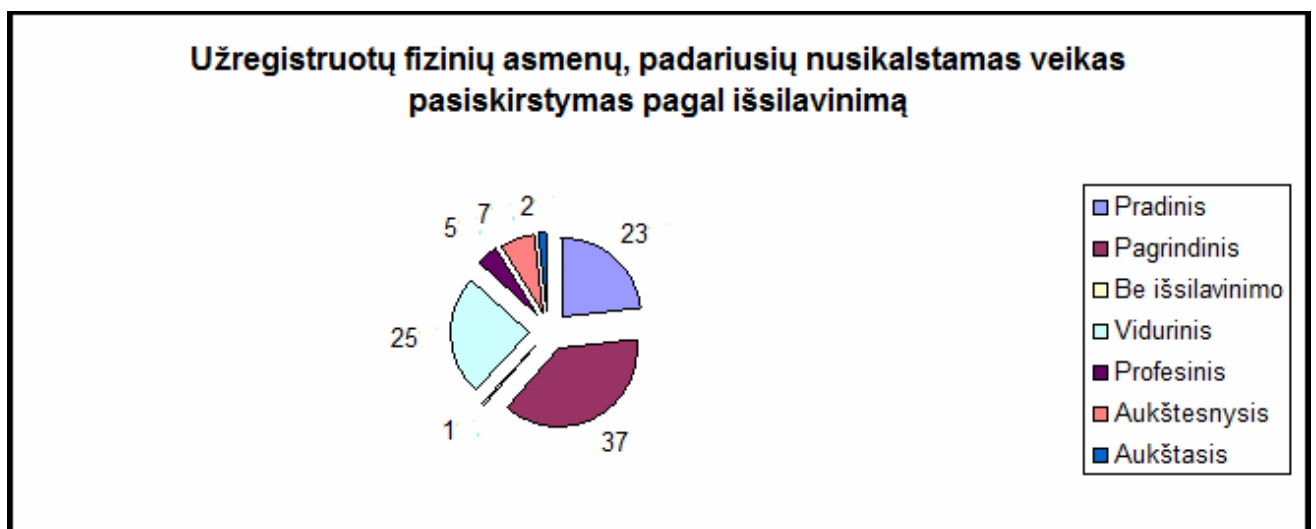
⁸⁸ Ten pat.

26 pav. Užregistruoti 60 m. ir vyresnio amžiaus asmenys, padarę nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁸⁹

Užregistruotų 60 m. ir vyresnių amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas vidutiniškai per metus Tauragės apskrityje buvo užregistruojama po 19. 2005 – 2007 m. laikotarpiu stebimos didėjimo tendencijos, o nuo 2008 m. iki 2009 m. mažėjimo (26 pav.).

Kaip matome Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. aktyviausi kriminaliniu požiūriu buvo 18 - 24 m. amžiaus grupės asmenys, po to sekė nepilnamečiai asmenys, tretii 30 – 39 m. amžiaus grupės asmenys, ketvirtii 40 – 59 m. grupės asmenys, penkti 25 – 29 m. grupės asmenys ir šešti 60 m. ir vyresnio amžiaus grupės asmenys.

27 pav. Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m., pasiskirstymas pagal išsilavinimą (proc.)⁹⁰

Didžioji dalis užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 - 2009 m. turėjo pagrindinį išsilavinimą, po to sekė asmenys su viduriniu išsilavinimu, toliau atitinkamai su pradiniu, aukštesnioju, profesiniu, aukštuoju ir neturintys

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ Ten pat.

jokio išsilavinimo. Mūsų nagrinėjamu laikotarpiu kiekvienais metais vidutiniškai su pagrindiniu išsilavinimu buvo užregistruojami 322 fiziniai asmenys, padarę nusikalstamas veikas, atitinkamai su viduriniu išsilavinimu – 215, su pradiniu išsilavinimu – 200, su aukštesniojo išsilavinimu – 58, su profesiniu išsilavinimu – 40, su aukštuoju išsilavinimu – 15, neturinčių jokio išsilavinimo – 5.

Kaip matome didžiosios dalies Tauragės apskrityje užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas išsilavinimo lygis nėra labai aukštas. Dominuoja asmenys turintys pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą. (27 pav.).

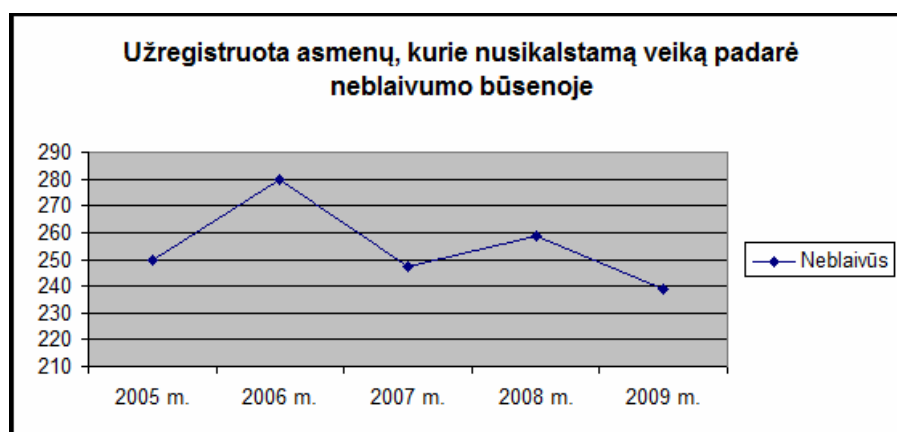

28 pav. Užregistruotų asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. pasiskirstymas pagal tautybę (proc.)⁹¹

Tauragės apskrityje užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal tautybę nėra labai mišrus (28 pav.). Didžiąją dalį 2005 – 2009 m. visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas sudarė lietuvių tautybės asmenys, antroje vietoje rusų tautybės asmenys, po to lenkų ir baltarusių tautybės asmenys ir kt. 2005 – 2009 m. vidutiniškai per metus apskrityje buvo užregistruojama po 11 ne lietuvių tautybės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, o lietuvių tautybės atitinkamai 845.

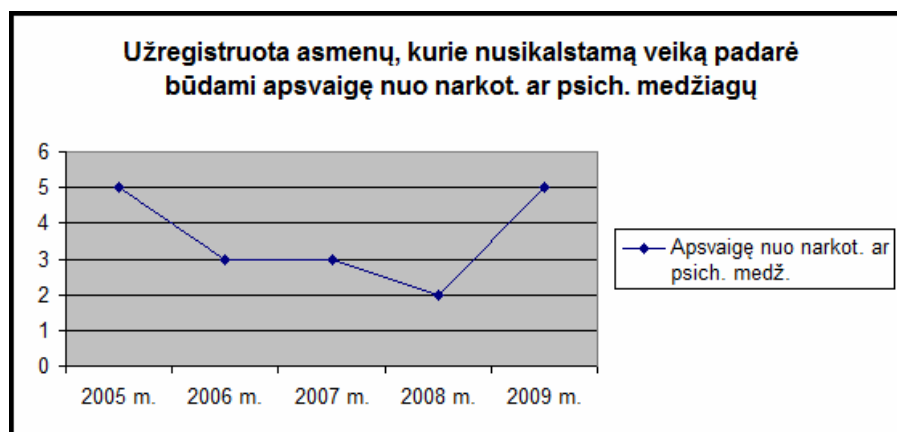
Tauragės apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį neblaivių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas kasmet buvo užregistruojama skirtingai. Nuo 2006 m. išsilaikė teigiamos tendencijos, nors 2008 m. stebimas padidėjimas, tačiau 2006 m. lygio nepasiekė, bet ir toliau mažėjo (29 pav.). 2009 m. šių asmenų buvo užregistruota mažiausiai per visą nagrinėjamą laikotarpį. Vidutiniškai per metus apskrityje buvo užregistruojami 255 neblaivūs asmenys, padarę nusikalstamas veikas. Jie vidutiniškai kasmet sudarydavo apie 30 proc., visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamą veiką.

⁹¹ Ten pat.

29 pav. Užregistruotų asmenų, kurie nusikalstamą veiką padarė Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. būdami neblaivumo būsenoje, skaičiaus dinamika⁹²

Asmenų, kurie nusikalstamą veiką padarė apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų apskrityje mūsų nagrinėjamu laikotarpiu buvo užregistruota palyginti nedaug (30 pav.). Vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 4 asmenis, padariusius nusikalstamas veikas, kurie buvo apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Jie kasmet sudarydavo apie 0,4 proc. visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamą veiką.

30 pav. Užregistruota asmenų, kurie nusikalstamą veiką padarė Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. būdami apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų⁹³

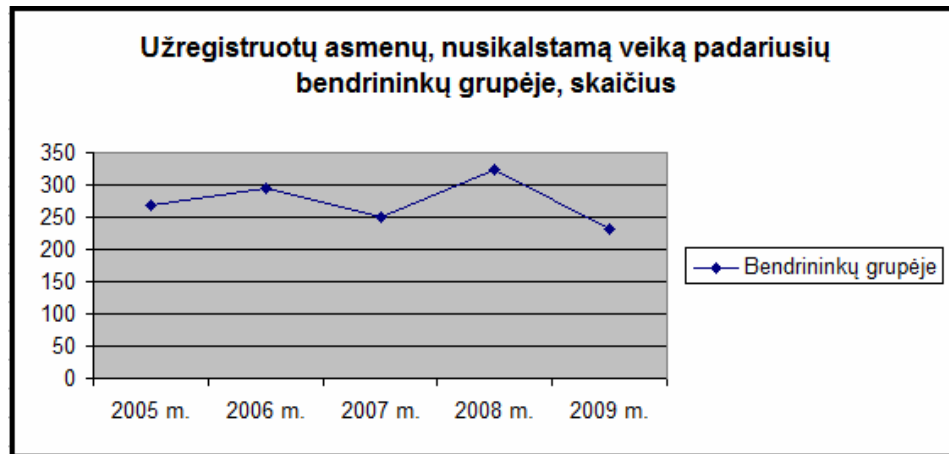
11 Lentelė Užregistruotų, nusikalstamą veiką padariusių, grupių sudėtis Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m.⁹⁴

		2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Grupės sudėtis.	1. Tik suaugusiųjų.	140	144	107	160	129
	2. Tik nepilnamečių.	38	56	70	55	32
	3. Suaugusiųjų ir nepilnamečių.	88	93	64	107	71
	4. Nepilnamečių ir mažamečių.	3	3	9	1	0

⁹² Ten pat.

⁹³ Ten pat.

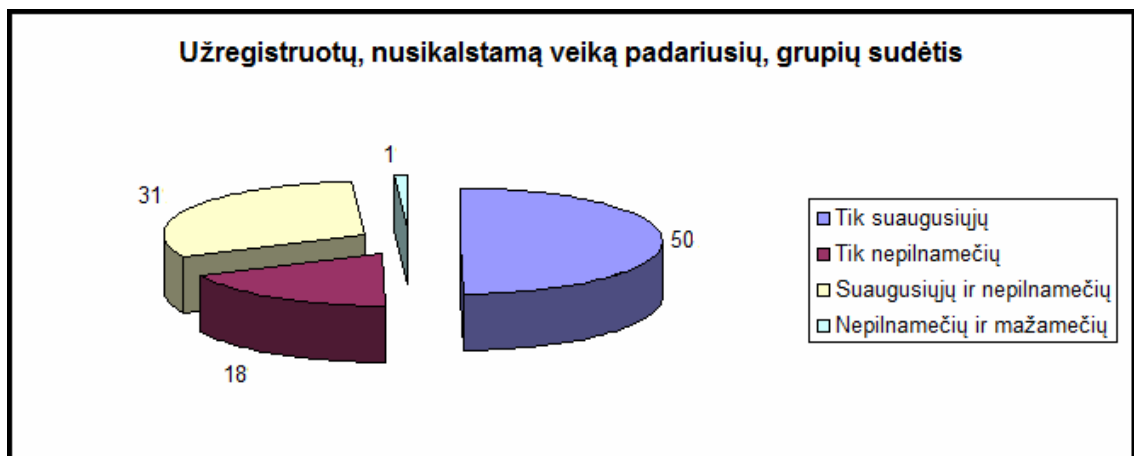
⁹⁴ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

31 pav. Užregistruotų asmenų, kurie nusikalstamą veiką padarė Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. būdami bendrininkų grupėje⁹⁵

Asmenų, kurie nusikalstamą veiką padarė būdami bendrininkų grupėje skaičius 2005 – 2009 m. nuolat kito (31 pav.). Vidutiniškai per metus apskrityje jų buvo užregistruojama po 274 asmenis.

Per visą nagrinėjamą laikotarpį, tik 2005 m. Tauragės apskrityje buvo užregistruotas vienas asmuo, kuris nusikalstamą veiką padarė būdamas organizuotoje grupėje, o 2006 m. buvo užregistruotas vienas asmuo, kuris nusikalstamą veiką padarė būdamas nusikalstamame susivienijime.

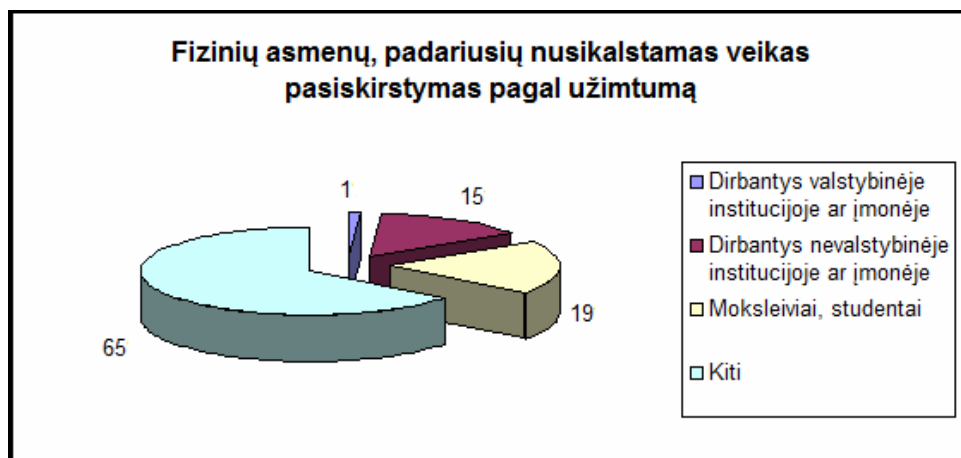
32 pav. Užregistruotų, nusikalstamą veiką padariusių, grupių sudėtis (proc.)⁹⁶

Asmenų, kurie padarė nusikalstamas veikas būdami tam tikroje grupėje, sudėtis (11 lentelė; 32 pav.): tik suaugusiųjų grupėje nagrinėjamu laikotarpiu vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 136 asmenis ; tik nepilnamečių grupėje vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 50 asmenų; mišrioje (suaugusiųjų ir nepilnamečių) grupėje vidutiniškai per

⁹⁵ Sudaryta darbo autoriaus naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM pateikiamais duomenimis.

⁹⁶ Ten pat.

metus buvo užregistruojama po 85 asmenys; nepilnamečių ir mažamečių grupėje vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 3 asmenis.

33 pav. Užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. pasiskirstymas pagal užimtumą (proc.)⁹⁷

Asmenų, kurie padarė nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą apskrityje gana platus (33 pav.).

2005 m. asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą: valstybės institucijoje ar įmonėje dirbantys – 5 (pareigūnų – 2, tarnautojų – 3); nevalstybinėje institucijoje ar įmonėje dirbantys – 114; moksleiviai, studentai – 182; kiti – 544 (registruoti bedarbiai – 22, neįgalūs – 23, pensininkai – 9, nedirbantys – 457, nesimokantys – 16, įkalinti laisvės atėmimo vietoje – 5 ir kt.).

2006 m. asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą: valstybės institucijoje ar įmonėje dirbantys – 19 (pareigūnų – 13, tarnautojų – 6); nevalstybinėje institucijoje ar įmonėje dirbantys – 142; moksleiviai, studentai – 187; kiti – 581 (registruoti bedarbiai – 19, neįgalūs – 12, pensininkai – 14, nedirbantys – 495, nesimokantys – 22, įkalinti laisvės atėmimo vietoje – 1, karys - 1 ir kt.).

2007 m. asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą: valstybės institucijoje ar įmonėje dirbantys – 12 (pareigūnų – 6, tarnautojų – 6); nevalstybinėje institucijoje ar įmonėje dirbantys – 107; moksleiviai, studentai – 170; kiti – 515 (registruoti bedarbiai – 8, neįgalūs – 18, pensininkai – 20, nedirbantys – 411, nesimokantys – 32, įkalinti laisvės atėmimo vietoje – 4 ir kt.).

2008 m. asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą: valstybės institucijoje ar įmonėje dirbantys – 6 (pareigūnų – 4, tarnautojų – 2); nevalstybinėje institucijoje ar įmonėje dirbantys – 150; moksleiviai, studentai – 156; kiti – 559 (registruoti

⁹⁷ Ten pat.

bedarbiai – 10, neįgalūs – 11, pensininkai – 16, nedirbantys – 432, nesimokantys – 66, įkalinti laisvės atėmimo vietoje – 4 ir kt.).

2009 m. asmenų, padariusių nusikalstamas veikas pasiskirstymas pagal užimtumą: valstybės institucijoje ar įmonėje dirbantys – 10 (pareigūnų – 4, tarnautojų – 6); nevalstybinėje institucijoje ar įmonėje dirbantys – 116; moksleiviai, studentai – 139; kiti – 564 (registruoti bedarbiai – 44, neįgalūs – 18, pensininkai – 14, nedirbantys – 426, nesimokantys – 40 ir kt.).

Tauragės apskrityje per 2005 – 2009 m. laikotarpį daugiausia nusikalstamų veikų padarė nevalstybinėje įstaigoje ar įmonėje dirbantys asmenys, bendrojo lavinimo mokykloje besimokantys asmenys ir nedirbantys neregistruoti darbo biržoje asmenys. Šioms trimis grupėms priklausančių asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, kasmet buvo užregistruojama daugiausiai visoje apskrityje.

Nesimokančių asmenų, kurie padarė nusikalstamą veiką, apskrityje 2005 – 2009 m., vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 35 (kasmet jie sudarydavo vidutiniškai apie 4 proc. visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamą veiką), o nedirbančių asmenų atitinkamai po 444 (kasmet jie sudarydavo 52 proc. visų užregistruotų fizinių asmenų, padariusių nusikalstamą veiką). Bendrojo lavinimo mokykloje besimokančių asmenų, kurie padarė nusikalstamų veikų, apskrityje vidutiniškai per metus buvo užregistruojama po 108 (kasmet jie sudarydavo vidutiniškai apie 13 proc. visų užregistruotų), aukštojoje įstaigoje besimokančių asmenų po 4 (jie kasmet vidutiniškai sudarydavo apie 0,5 proc. visų užregistruotų).

Taigi iš nagrinėtų statistinių duomenų galima būtų susidaryti tokį Tauragės apskrities fizinio asmens, įtariamo (kaltinamo) padarius nusikalstamą veiką portretą: vyras iki 40 m. amžiaus, lietuvių tautybės, turintis pradinį, pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą, dažniausiai niekur nedirbantis arba besimokantis bendrojo lavinimo mokykloje; kas trečias nusikalstamą veiką padaro būdamas neblaivumo būsenoje, taip pat vidutiniškai kas trečias padaro nusikalstamą veiką būdamas bendrininkų grupėje, dažniausiai nusikalstamas veikas padarančias grupes sudaro vien tik suaugę arba mišrios sudėties (t.y. suaugę ir nepilnamečiai kartu).

Taip pat pastebima, kad nemažai nusikalstamų veikų padaro nepilnamečiai asmenys. Pagal asmenų, padariusių nusikalstamas veikas užregistruotą skaičių 14 – 17 m. amžiaus grupės asmenys, lyginant su kt. amžiaus grupėmis, užima antrąją vietą Tauragės apskrityje. Gana daug nusikalstamų veikų padaro asmenys besimokantys bendrojo lavinimo mokyklose.

Taipogi nemažai nusikalstamų veikų padaro ir vyresnio amžiaus, t.y. 40 – 60 m., asmenys.

Ganėtinai stabilus išlieka tik 60 m. ir vyresnio amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas rodiklis, t.y. per metus vidutiniškai buvo užregistruojam po 19 šios amžiaus grupės asmenų, padariusių nusikalstamas veikas.

V. NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJA TAURAGĖS APSKRITYJE

XX a. pabaigoje išsivysčiusių demokratišų šalių socialinėje praktikoje smarkiai sumažėjo viltys, dedamos į baudžiamojo teisingumo sistemą kaip pagrindinį nusikalstamumo mažinimo garantą. Kriminologiniai tyrimai parodė, kad ši sistema yra neveiksminga.⁹⁸ Baudžiamosios justicijos procesai – sulaikymas, kaltinimas, nuosprendžio priėmimas, bausmė ir jos atlikimas – turi tik ribotą poveikį nusikalstamumo kontrolei. Todėl daugelyje šalių baudžiamoji politika vis daugiau dėmesio pradėjo kreipti į prevencines ir kitokias priemones, mažinančias nusikalstamumą.⁹⁹

Nusikaltimų prevencija – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis bei sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenis, kurie linkę daryti nusikaltimus ar ateityje gali tapti nusikaltėliais arba nusikaltimų aukomis.¹⁰⁰

Nusikaltimų kontrolė – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama mažinti nusikalstamumą ir neleisti viršyti socialiai priimtino lygmens aktyviais teisėsaugos institucijų veiksmais ir teisinio baudžiamojo poveikio priemonėmis, taip pat aktyviomis administracinėmis, ekonominėmis, socialinėmis ir kitokio pobūdžio priemonėmis.¹⁰¹

Nusikaltimų prevencija ir kontrolė yra viena kitą papildančių poveikio nusikalstamumui priemonės ir kartu sudaro visą apimantį būdų, metodų, priemonių kompleksą, kurio tikslas – daryti griaujamąjį poveikį nusikalstamumui.¹⁰²

Pagrindinis nusikaltimų prevencijos ir kontrolės uždavinys - kriminogeninių procesų plitimo stabilizavimas ir mažinimas bei atsakomybės neišvengiamumo principo efektyvus įgyvendinimas.¹⁰³

Asmens ir visuomenės saugumas yra būtina pagrindinio valstybės politikos tikslo – konstitucinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo – įgyvendinimo sąlyga.¹⁰⁴

Universalų požiūrį į saugumą atskleidžia Kanados mokslininkas Robas McRae, saugumo objektu vadinantis viską, kas gali sukelti baimę, saugumas – tai laisvė nuo baimės.¹⁰⁵

⁹⁸ Nusikalstamumo ir kitų nepageidaujama socialinių procesų prevencijos problemos bei jų sprendimas Europos valstybėse: monografija / Ats. Red. G. Babachinaitė, Vilnius, 2003 m., P. 214.

⁹⁹ Urmonas A., Nusikalstamumo ir nusikaltimų prevencija, Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką, VII Baltijos šalių kriminologų simpoziumas, Vilnius: TI, 1995 m., P.81.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas, „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“, 2003-03-20, Nr. IX – 1383, Vilnius, P. 2 // V.Ž. 2003 m., Nr. 32-1318.

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ Ten pat.

¹⁰⁵ Kurapka V. E., Justickis V. „Saugumo samprata. Saugumo koncepcijų ir sampratų apibendrinimas“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 29.

Lietuvos piliečių nesaugumo nuo nusikaltimų jausmas yra nepakitęs, t.y. piliečiai jaučiasi nesaugūs nuolat baimindamiesi tapti nusikaltimo aukomis. Ir tas nesaugumo jausmas išliko toks pats didelis kaip ir mažiausiai prieš dešimt metų. Atrankinių viktimologinių tyrimų duomenimis, Lietuvos policija nepasitiki maždaug pusė Lietuvos gyventojų.¹⁰⁶

Kriminogeninių procesų plitimas gali būti koreguojamas veikiant priežastis, dėl kurių vykdomi nusikaltimai, ir sąlygas, kuriomis jie vyksta, taip pat asmenis, galinčius daryti nusikalstamas veikas arba tapti nusikaltimų aukomis.¹⁰⁷

Taigi nusikalstamų veikų prevencija kriminologine prasme yra visų viešų ir privačių pastangų, kuriomis siekiama užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms, visuma.¹⁰⁸

Toliau šioje darbo dalyje analizuosime 2005 – 2009 m. laikotarpiu Tauragės apskrityje vykdytą nusikalstamumo prevenciją, t.y. apskrityje vykdytas nusikalstamumo prevencijos programas, prevencines priemones, policines priemones ir kt. Remsimės Nacionaline nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa¹⁰⁹ ir jos 2005 – 2006 m.¹¹⁰, 2007 - 2009 m.¹¹¹, 2010 – 2012 m.¹¹² įgyvendinimo priemonių planais, Policijos departamento prie Vidaus Reikalų ministerijos, Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato, kt. atskirų apskrities savivaldybių policijos komisariatų, taip pat Tauragės apskritį sudarančių savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos tarnybų ir Švietimo skyrių duomenimis.

Mūsų nagrinėjamu laikotarpiu Tauragės apskrityje buvo vykdoma labai daug su nusikalstamumo (ir ne tik) prevencija susijusių programų, priemonių, akcijų, investicinių projektų, susitikimų, seminarų ir kt. įvairi švietėjiška veikla.

Policijos pareigūnai bendradarbiaudami su apskritį sudarančių savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos tarnybos ir Švietimo skyrių darbuotojais, taip pat su apskrities mokyklų moksleiviais, jų tėvais, pedagogais, sporto mokyklų pedagogais, pataisos inspekcijų pareigūnais ir kt. subjektais nuolat vykdo įvairias prevencines priemones nukreiptas į nusikalstamumo apskrityje mažinimą ir gyventojų saugumo jausmo didinimą.

¹⁰⁶ Babachinaitė G., „Žmogaus nesaugumo nuo nusikaltimų būklė Lietuvoje ir jos vertinimo pagrindai“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 48.

¹⁰⁷ Šakočius A., „Institucijų ir organizacijų, vykdančių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę, vadybinių priemonių efektyvumo analizė“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m., P. 520.

¹⁰⁸ Jurgelaitienė G., Nusikalstamumo prevencijos samprata, pagrindai ir jos rūšys.. Kriminologija, vadovėlis, MRU leidykla, 2010 m., P. 336.

¹⁰⁹ LR Seimo nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“, 2003 m. kovo 20 d., Nr. IX-1383, Vilnius // V.Ž. 2003 m. Nr. 32-1318.

¹¹⁰ LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2005 m. sausio 12 d., Nr. 12, Vilnius // V.Ž. 2005 m., Nr. 6-158.

¹¹¹ LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007-2009 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2007 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 806, Vilnius // V.Ž. 2007 m., Nr. 90-3575.

¹¹² LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2010-2012 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2010 m. kovo 10 d., Nr. 247, Vilnius // V.Ž. 2010 m., Nr. 31-1433.

Tauragės apskritį sudarantys policijos komisariatai kiekvienais metais organizuoja labai daug prevencinių priemonių, t.y. „Būk matomas ir saugus kelyje“ – tikslinis prevencinis projektas, kurio metu buvo išdalinama labai daug atšvaitų, „Miškas“- pareigūnai kartu su miškų urėdijų darbuotojais tikrina gabenamos medienos dokumentus, „Jaunimas“ - skirta mažinti jaunimo nusikalstamumą, alkoholio ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą, „Aguona“ – imamasi visų įmanomų priemonių nustatyti aguonų ir kanapių pasėlius bei asmenis užsiimančius jų auginimu ir prekyba, „Plaštakė“ – ši priemonė nukreipta prieš asmenis užsiimančius seksualinėmis paslaugomis už pinigus, „Švara“ – siekiama atkreipti visų apskrities gyventojų dėmesį į tvarkos ir švaros taisyklių pažeidimus ir kt. Pasikeitus šalyje ekonominiai situacijai ir labai išaugus akcizinių prekių kontrabandai bei jų prekybai apskrities turguose ir turgeliuose organizuotos prevencinės priemonės „Turgus“ – tikrintos turgavietės, prekyvietės ir kt. vietos kur galėtų būti verčiamasi nelegalia prekyba, „Akcizas“ – pareigūnai sutelkė didesnę dėmesį į akcizais apmokestintų prekių pažeidimus, „Nelegalus alkoholis“, „Kuras“, „Vaistai“ ir kt.

Kiekvienais metais pareigūnai vykdo prevencinę priemonę „Rugsėjo 1 – oji“, kurios metu didelis dėmesys skiriamas vaikams, kad jų kelionė iš namų į mokyklą ir atgal būtų saugi. Taip pat prevencinę priemonę „Vasara“, kurios metu policijos pareigūnai kartu su Vaikų teisių apsaugos tarnybos specialistais ir Pataisos inspekcijos inspektoriais lanko vaikus, kuriems paskirtos auklėjamojo poveikio priemonės. Taip pat nuolat organizuojama prevencinė priemonė „Teistų asmenų priežiūra“, kurios metu rajonų Pataisos inspekcijos ir policijos komisariatų pareigūnai lanko į rajonų Pataisos inspekcijos įskaitas įrašytus asmenis, lygtinai atleistus nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą, lygtinai paleistus iš pataisos įstaigų ir nuteistus laivės apribojimo bausme.

Per šį laikotarpį įgyvendinta keletas investicinių prevencinių projektų, kurių dėka Tauragės ir Šilalės miestuose įdiegtos vaizdo stebėjimo sistemos (pvz. „Šilalė – saugus miestas“ ir kt.) ir kt.

Tauragės apskritį sudarantys policijos komisariatai nuolat vykdo įvairias prevencines policines priemones, t.y. saugos diržų naudojimo kontrolės akcijos, transporto priemonių vairuotojų blaivumo bei apsvaigimo nuo narkotinių ar kt. psichiką veikiančių medžiagų tikrinimo akcijos, leistino važiavimo greičio kontrolė, „Pėstieji“ (jos metu tikrinamas pėsčiųjų drausmingumas), dviratininkų ir vadeliotojų kontrolė ir kt.

Policijos pareigūnai nuolat organizuoja susitikimus su apskrityje esančių mokyklų mokiniais, moksleivių tėvų bendruomenėmis, organizuojamos ekskursijos moksleiviams į policijos komisariatus, organizuojami susitikimai su nepilnamečiais korekciniais auklėjamaisiais tikslais, aktyviai vykdomas agitacinis šviečiamojo pobūdžio prevencinis darbas, siekiant pritraukti moksleivius tapti jaunaisiais policijos rėmėjais ir kt.

Tauragės apskritį sudarančios savivaldybės taip pat vykdo įvairias prevencines programas, priemones, paramos programas ir kt. akcijas, turint tikslą, skatinti gyventojų užimtumą, sveiką gyvenimo būdą, šviesti jaunimą ir t.t.

Apskritį sudarančios savivaldybės įgyvendindamos Nacionalinės nusikaltimų ir kontrolės programos 34 priemonę¹¹³, siekiant efektyvesnės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės, įsteigė kolegialias nusikaltimų prevencijos ir kontrolės institucijas. Įgyvendindamos tos pačios programos 14 priemonę¹¹⁴ teikė pagal gyvenamąją vietą asmenims, nukentėjusiems nuo nusikaltimų, būtinas socialines paslaugas. Taip pat Tauragės apskritį sudarančiose savivaldybėse buvo įgyvendintos šios programos 2¹¹⁵ ir 43¹¹⁶ priemonės.

Savivaldybės, per 2005 – 2009 m. laikotarpį, įgyvendindamos Visuomenės sveikatos rėmimo specialiąsias programas skyrė daug lėšų iš savo biudžeto įvairiems prevenciniams, ugdomiešiams, švietėjiškiems, skatinamiesiems ir kt. projektams.

Nagrinėdami Jurbarko rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos 2009 m. lėšų panaudojimo ataskaitą¹¹⁷ pastebime, kad lėšos buvo skiriamos darželiams, draugijoms, mokykloms, viešosioms įstaigoms, Jurbarko r. sav. administracijos švietimo skyriui, ligoninei ir kt.

12 Lentelė Jurbarko rajono savivaldybės 2009 m. Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos objektai ir jų projektai.¹¹⁸

Įstaiga	Projektas
Jurbarko r. sav. administracijos švietimo skyrius.	„Išsaugotos svajonės“
Jurbarko vaikų lopšelis - darželis „Nykštukas“	„Ikimokyklinuk, sveikas būk“
Jurbarko r. Jurbarkų darželis – mokykla.	„Mokomės sveikai gyventi“
N. Dungveckienės šeimos klinika.	„Sveikas vaikutis, mūsų ateitis“
Jurbarko r. savivaldybės administracija.	„Švarus vanduo – sveikas žmogus“
Viešvilės pagrindinė mokykla.	„Ir judrus, ir sveikas auga mūsų vaikas“
VšĮ Jurbarko ligoninė.	„2009 m. tuberkuliozės prevencijos Jurbarko r. programa.“

¹¹³ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/34_priemone_uz_2009_Pat.pdf; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹¹⁴ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/14_priemone_pat.pdf; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹¹⁵ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/2_priemone_2007-2009_m.pdf; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹¹⁶ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/43_priemone_2009.pdf; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹¹⁷ Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų naudojimo ataskaitos ir 2010 m. savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos patvirtinimo“, 2010 m. birželio 23 d., Nr. T2 – 182, Jurbarkas.

¹¹⁸ Ten pat.

Šilalės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos 2009 m. lėšų panaudojimo ataskaitoje¹¹⁹, lėšos taip pat paskirstytos įvairioms socialinėms įstaigoms, sąjungoms, priežiūros centrams, mokykloms, Šilalės r. policijos komisariatui ir kt.

13 Lentelė Šilalės rajono savivaldybės 2009 m. Visuomenės sveikatos rėmimo programos objektai ir jų projektai.¹²⁰

Įstaiga	Projektas
Šilalės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras.	„Švarus vanduo – sveika šeima“
Šilalės rajono švietimo centras.	„Gyvenkime sveikai 2009“
Šilalės lopšelis-darželis „Žiogelis“.	„Sveika gyvensena – gyvenimo būdas nuo vaikystės“
Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazija.	„Būk mano draugu“
Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilalės rajono policijos komisariatas.	„Saugi bendruomenė Šilalės rajone (2009-2013 m.)“; „Mes prieš rūkymą“; „Sumažinkime alkoholio vartojimą“.
Šilalės r. Žadeikių pagrindinė mokykla.	„Žingsnis į ateitį teisingu keliu“; „Ar verta pradėti - 2“.
Šilalės r. Obelyno pagrindinė mokykla.	„Mūsų laikas – vaikų ateitis“
Šilalės rajono savivaldybės bendruomenės sveikatos taryba.	Bendruomenės sveikatos tarybos veiklai
Šilalės r. Kvėdarnos K. Jauniaus gimnazija.	„Išmok pasakyti „NE“
Šilalės rajono savivaldybės Pajūrio vaikų globos namai.	„Saugok ir brangink save -3“
VšĮ Šilalės rajono ligoninė.	„Šilalės rajono tuberkuliozės ir kitų infekcinių ligų profilaktikos ir kontrolės programa“
Šilalės rajono sveikos gyvensenos propagavimo grupė.	„Judėk ir būk sveikas“
Šilalės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras.	„Žalingų įpročių paplitimo tarp moksleivių ir jų šeimos narių prevencijos programa“; „Saugi bendruomenė Šilalės rajone (2009-2013 m.) ir kt.“
Šilalės rajono astmos klubas „Gaiva“	„Kvėpavimas – gyvenimas“
Pajūrio žemės ūkio mokykla.	„Atsakai už save“

¹¹⁹ Šilalės rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Šilalės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų naudojimo ataskaitos“, 2010 m. kovo 31 d., Nr. T1 – 85, Šilalė.

¹²⁰ Ten pat.

Tiek Tauragės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos¹²¹, tiek ir Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos¹²² dėka šiose savivaldybėse remiami įvairūs socialiniai projektai susiję su narkomanijos ir alkoholio prevencija jaunimui, pagyvenusių ir senų žmonių sveikatos rizikos prevencija, socialinių paslaugų plėtra bendruomenėse ir kt.

Kaip matome Tauragės apskrityje prevencinė veikla vykdoma aktyviai, apjungiant įvairius socialinius subjektus, visuomenės sluoksnius.

Norėdami konkrečiau ištirti Tauragės apskrityje vykdomos nusikalstamumo prevencijos efektyvumą bei priežastis, kurios įtakojo tokią nusikalstamumo būklę apskrityje, atlikome ekspertinį tyrimą.

Ekspertais buvo pasirinkti Tauragės apskritį sudarančių policijos komisariatų, Viešosios tvarkos skyriaus, Prevencinio poskyrio pareigūnai, turintys aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 5 metų darbo patirtį nusikalstamumo prevencijos srityje. Šie specialistai ekspertais buvo pasirinkti, todėl kad jie nuolat nagrinėja nusikalstamumo būklę Tauragės apskrityje ir atitinkamai kuria bei vykdo įvairias prevencines programas, priemones ir kitą prevencinę veiklą.

Buvo apklausta 19 ekspertų, jiems buvo pateiktas pusiau uždaras klausimynas, be uždaru klausimų buvo pateikta keletas atvirų klausimų, į kurias ekspertai galėjo išreikšti savo nuomonę, pateikti pasiūlymus (žr. priedą – Klausimynas).

Pirmąją anketos dalį (1 – 4 klausimai) sudarė klausimai, kurie patvirtina, kad respondentai tikrai gali būti vadinami ekspertais. Buvo apklausti 26 – 45 m. amžiaus specialistai, 26 – 35 metų amžiaus grupės 10 asmenų (jie sudarė 53 proc. visų respondentų), 36 – 45 metų amžiaus grupės 9 asmenys (jie sudarė likusius 47 proc.). Visų respondentų išsilavinimas buvo aukštasis, penktadalio visų apklaustųjų - aukštasis teisinis.

Antrąją anketos dalį (5 – 9 klausimai) sudarė klausimai apie nusikalstamumo priežastingumą Tauragės apskrityje. Kadangi nusikalstamumo prevencijos priemonių pagrindiniai tikslai pirmiausia yra nustatyti kriminogeninius veiksnius, tikslinti realių kriminogeninių procesų priežastingumą, nustatyti nusikalstamumo priežastis ir rengti konkrečias rekomendacijas dėl nustatytų kriminogeninių veiksnių veikimo neutralizavimo.¹²³ Taigi ši tyrimo dalis skirta išsiaiškinti realias priežastis įtakančias esamą nusikalstamumo būklę Tauragės apskrityje.

¹²¹Tauragės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas „Dėl 2009 m. Tauragės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų paskirstymo“, 2009 m. birželio 5 d., Nr. 5 – 561, Tauragė.

¹²² Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl pritarimo Pagėgių savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos vykdymo 2009 m. ataskaitai“, 2010 m. gruodžio 16 d., Nr. T - 948, Pagėgiai.

¹²³ Jurgelaitienė G., Nusikalstamumo prevencijos samprata, pagrindai ir jos rūšys.. Kriminologija, vadovėlis, MRU leidykla, 2010 m., P. 338.

Kaip jau išsiaiškinome ketvirtojoje šio darbo dalyje Tauragės apskrityje didžioji dalis padarytų nusikalstamų veikų buvo turtinio pobūdžio. Ekspertų nuomone tai labiausiai įtakojo suprastėjusi gyventojų ekonominė padėtis, didėjantis žemiau skurdo ribos gyvenančių asmenų skaičius apskrityje, taip pat gyventojų neapdairumas.

Jų nuomone pagrindinės nusikalstamumo didėjimą skatinančios priežastys yra nedarbas, skurdas, alkoholis, policijos pareigūnų stoka.

Kaip pagrindines nusikalstamumo lygį mažinančias priemones jie išskiria bausmių didinimą, policijos pareigūnų skaičiaus didinimą taip pat gyventojų užimtumo didinimą.

Įdomiausia tai, kad didžioji dalis ekspertų prie šių priemonių priskyrė bausmių didinimą. Bausmės, kaip žmogaus elgesio regulatoriaus galimybės – ribotos.¹²⁴ Tyrimais įrodyta, kad jų didinimas veikia priešingai, tačiau ar nemanote, kad tai kelia nelinkusios nusikalsti visuomenės dalies didelį pasipiktinimą?

Didžiausiu latentišku pasižyminčios nusikalstamos veikos Tauragės apskrityje ekspertų nuomone yra kontrabanda, neteisėta naminių alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba, vagystės, narkotinių medžiagų platinimas.

Ekspertų teigimu korupcijos skandalai teisėsaugos institucijose, gyventojų uždarumas ir „išpūstas“ žiniasklaidos dėmesys apie vis didėjantį nusikalstamumą, tai pagrindinės priežastys didinančios gyventojų nesaugumo jausmą. Penktadalio respondentų teigia, kad tam turi įtakos ir gyventojų polinkis nuolat skųstis.

Trečiąją anketos dalį sudarė (10 – 13 klausimai) klausimai susiję su nusikalstamumo prevencija ir jos priemonių efektyvumu Tauragės apskrityje.

Šiek tiek daugiau kaip pusė (t.y. 10) ekspertų teigė, kad Tauragės apskrityje vykdomų prevencinių programų nepakanka, 7 kad jų pakanka ir 2 neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Jie teigė, kad pakaktų ir keletos prevencinių programų, tačiau jos turi būti vykdomos sistemiškai ir nenutrūkstamai, o šiuo metu taip nėra.

Į klausimą „ar prevencinės programos veiksmingos?“ ekspertų nuomonės pasidalijo praktiškai po lygiai už ir prieš, t.y. 10 respondentų pritarė jų veiksmingumui, 9 nepritarė. Tačiau autoriaus nuomone, kurią jis susidarė pabendravęs su aukštesnio rango pareigūnais, prevencinės programos nėra efektyvios. Nėra daroma jokių tyrimų siekiant iširti jų efektyvumą, dažniausiai šios programos vykdomos tiesiog tam, kad būtų įgyvendinti aukštesnių valdymo subjektų (pvz. LR Vidaus reikalų ministerijos ar Policijos departamento ar kt.) nustatyti uždaviniai, kuriuos reikia įgyvendinti per metus ar kitą nurodytą laikotarpį.

Ekspertų nuomone, norint paveikti nusikalstamumą reikia: skatinti glaudesnę tarpinstitucinį bendradarbiavimą (taip pat nepamirštant kitų socialinių subjektų), didinti finansavimą

¹²⁴ Ten pat, P. 339.

teisėsaugos institucijoms ir prevencinių programų įgyvendinimui. Būtina keisti tarp gyventojų vyraujančią nuomonę - padėti teisėsaugos institucijoms esi skundikas, į padėti teisėsaugos institucijoms - kiekvieno piliečio pilietinė pareiga.

Nagrinėjant Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 – 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d., nutarimu nr. 806, vykdymą 2009 metais¹²⁵ pastebima, kad nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų veiksmingumo didinimui, taip pat nusikaltimų prevencijos ir kontrolės subjektų sistemos veiklos efektyvumo didinimui numatytos daugelis priemonių nebuvo vykdomos dėl nesuteikto finansavimo.

Įmonė „Konsultus“ 2009 m. gruodžio mėnesį atliko Tauragės apskrities gyventojų apklausą apie policijos darbą.¹²⁶ Apklausti 424, 15 metų ir vyresni, apskrities gyventojai. 2007 m., 2008 m. ir 2009 m. tyrimo rezultatų palyginimas parodė, kad per šį laikotarpį nukentėjusių asmenų skaičius Tauragės apskrityje vis didėjo. 58 proc. nukentėjusiųjų apklaustųjų nesikreipė į policiją, nes nesitikėjo, kad ji gali išsiaiškinti nusikaltimą.

2009 m. gyventojų nuomonė apie policijos darbą pablogėjo lyginant su 2008 m. 2009 m. pusė apklaustųjų policijos darbą vertino teigiamai ir lygiai pusė blogai ar labai blogai.¹²⁷

Tauragės apskrities gyventojų saugumo jausmas 2009 m. (lyginant su 2008 m.) sumažėjo net 16 proc. Saugiausiai jaučiasi Tauragės r. gyventojai, nesaugiausiai Pagėgių savivaldybės gyventojai.¹²⁸

Didžiausią grėsmę apskrities gyventojams kelia vagystės (taip teigė net 91 proc. apklaustųjų), taip pat kelių eismo taisyklių pažeidimai ir nepilnamečių nusikalstamumas (taip teigė po 81 proc. respondentų).¹²⁹

Per 2009 m. pasitikėjimas policija sumažėjo 14 proc. ir buvo beveik toks pat kaip ir 2007 m. (Tokie pat tyrimai buvo atliekami 2007 m. – tuomet policija pasitikėjo 53 proc. respondentų, 2008 m. – atitinkamai 72 proc., 2009 m – atitinkamai 58 proc.).¹³⁰

Tyrimas parodė, kad pagrindinės priežastys, kodėl Tauragės apskrities gyventojai nepasitiki policija yra: blogai, lėtai dirba; daug biurokratizmo ir korupcijos.¹³¹

Daugumos apskrities gyventojų nuomone, pareigūnai turėtų daugiau dėmesio skirti greitesniam reagavimui į pranešimus apie teisės pažeidimus, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijai.¹³²

¹²⁵ <http://www.vrm.lt/index.php?id=1042&lang=2target>; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹²⁶ http://www.policija.lt/taurage/UserFiles/File/2009%20m_%20gyventoju%20apklausa.pdf; [Žiūrėta 2011-02-28]

¹²⁷ Ten pat, P 12.

¹²⁸ Ten pat, P 14-16.

¹²⁹ Ten pat, P 19.

¹³⁰ Ten pat, P 22.

¹³¹ Ten pat, P 25.

¹³² Ten pat, P 35.

Taigi ekspertų ir gyventojų nuomonės sutapo dėl to, kad reikia stiprinti teisėsaugos institucijų ir visuomenės bendradarbiavimą, taip pat skirti daugiau dėmesio prevencinei veiklai įtraukiant kuo daugiau socialinių subjektų. Bet visų pirma turi būti vykdomi nuolatiniai nusikalstamumo būklės tyrimai, apklausos ir kt., kad būtų galima tinkamai įvertinti kokios priemonės reikalingos nusikalstamumo mažinimui. Šis procesas turėtų būti sisteminis ir tęstinis.

Lietuvos Vyriausybė turėtų susidėlioti prioritetus: mokesčių mokėtojų pinigus skirti nusikalstamumo prevencijos programų rengimui ir įgyvendinimui ar Kalėjų departamentui.

„Baudžiamojo teisingumo institucijos savo represine jėga veikia mažiau kaip vieną procentą nusikalstamų veikų padariusių asmenų, nors išlaidos viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai Lietuvoje „praryja“ beveik dešimtadalį valstybės biudžeto. <...> Nuo 2009 m. sausio 1 d. visiškai nutrauktas valstybinis finansavimas Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrai – vienintelei Lietuvoje nacionaliniu mastu specializuotai nusikalstamumo prevencijos įstaigai.“¹³³

Autoriaus manymu, galime pacituoti žymiąją Š. Monteskjė frazę: „gerą įstatymų leidėją domina ne bausmės už padarytus nusikaltimus, bet kelio nusikaltimams užkirtimas“¹³⁴ ir padaryti prielaidą, kad mūsų visuomenė dar iki to nepribrendo.

¹³³ http://www.nplc.lt/zinynai/vz/vz_10/vz_10.aspx; [Žiūrėta: 2011-03-12]

¹³⁴ Kriminologija / Ats. red. Bluvšteinas J., Vilnius: Pradai, 1994 m., P. 20.

IŠVADOS

1. Tauragės apskrityje, 2005 – 2009 m. laikotarpiu, iki 2008 m. pagrindiniai socialiniai, demografiniai, ekonominiai ir kt. rodikliai didėjo, ekonominė padėtis apskrityje gerėjo, nuo 2009 m. stebimos atvirkštinės tendencijos: išaugo nedarbas, sumažėjo besimokančiųjų skaičius, sumažėjo santuokų ir padidėjo ištuokų skaičius ir kt., to priežastimi tapo prasidėjusi ekonominė krizė ir pablogėjusi gyventojų ekonominė padėtis.
2. Išanalizavus 2005 – 2009 m. pagrindinius nusikalstamumo Tauragės apskrityje statistinius duomenis darytina išvada, kad registruoto nusikalstamumo tendencijos apskrityje panašios kaip ir visos šalies mastu, nuo 2005 m. mažėjęs, 2008 m. nusikalstamumas pradėjo didėti ir 2009 m. apskrityje jis buvo didžiausias.
3. Didžiąją dalį užregistruotų nusikalstamų veikų Tauragės apskrityje sudaro nusikaltimai. Tiek nusikaltimų struktūroje, tiek baudžiamųjų nusižengimų struktūroje dominuoja turtinio tipo nusikalstamos veikos – vagystės.
4. Išnagrinėjus užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų pokyčius pastebėta, kad padidėjus užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiui, atitinkamai sumažėjo ištirtų nusikalstamų veikų skaičius.
5. Išanalizavus Tauragės apskrities fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas statistinius duomenis darytina išvada, kad kriminaliniu aktyvumu labiausiai pasižymi vyriškos lyties, lietuvių tautybės iki 40 m. amžiaus asmenys, turintys pradinį, pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą, dažniausiai niekur nedirbantys arba besimokantys bendrojo lavinimo mokymo įstaigoje. Kas trečias nusikalstamą veiką padaro būdamas neblaivumo būsenoje, taip pat vidutiniškai kas trečias nusikalstamą veiką padaro būdamas bendrininkų grupėje. Dažniausiai nusikalstamas veikas darančias grupes sudaro vien tik suaugę asmenys arba suaugę ir nepilnamečiai kartu.
6. Išnagrinėjus Tauragės apskrityje vykdomą nusikalstamumo prevenciją, darytina išvada, kad nusikalstamumo prevencija apskrityje vykdoma gana aktyviai, apjungiant daugelį socialinių subjektų, tačiau ji nėra sisteminė ir tęstinė, dalinai todėl šių programų efektyvumas trumpalaikis ir norimi rezultatai nepasiekiami.

SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Rekomenduojame Tauragės apskrities, o kartu visos Lietuvos, nusikalstamumo valdymui labiau išnaudoti turimus žmogiškuosius išteklius, t.y. ekspertus, mokslininkus ir kt. specialistus, jų turimas žinias ir patirtį. Tokių specialistų Lietuva tikrai turi.

Norint objektyviai ir profesionaliai įvertinti esamą nusikalstamumo būklę šalyje ir adekvačiai organizuoti priemones skirtas jo mažinimui, būtina nagrinėti nusikalstamumo tendencijas ne tik nacionaliniu ir regioniniu, tačiau netgi rajoniniu lygmenimis, nuolat ir sistemiskai, tai turi būti tęstinis procesas.

LR Vyriausybė gana dažnai įvairių permainų ir krizių šalyje metu atsisako skatinti tęstinį mokslininkų ir kt. tyrėjų profesinį tobulinimąsi, organizuoti prevencijos subjektams nusikaltimų prevencijos programų ir priemonių efektyvumo vertinimo mokymus, skirti lėšų įvairaus lygio nusikaltimų prevencijos programų ir projektų administravimui ir atnaujinimui ir kt.

Šį faktą patvirtina tai, jog: 1) nuo 2009 m. sausio 1 d. visiškai nutrauktas valstybinis finansavimas Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrai – vienintelei Lietuvoje nacionaliniu mastu specializuotai nusikalstamumo prevencijos įstaigai; 2) Vidaus reikalų ministerijos tinklalapyje pateikiama informacija apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 – 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. 806, vykdymą 2009 metais¹³⁵, čia pateikiama informacija apie šios programos 2009 m. įgyvendintas ir neįgyvendintas priemones - mokymams lėšų neskirta.

Darbo autorius suvokdamas, kad viena esminių priežasčių įtakančių LR Vyriausybę taip elgtis yra lėšų stoka, ir siūlo šiai veiklai finansuoti pasinaudoti ES paramos lėšomis. Galima būtų pasinaudoti 2007 – 2013 metų programavimo periodo, 1 programos „Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa“, 1.3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ priemonėmis:

1. priemonė: „VP1-3.1-ŠMM-04-K Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas“¹³⁶;
2. priemonė: „VP1-3.1-ŠMM-06-V MTTP kokybė ir ekspertų rengimas“¹³⁷;
3. priemonė: „VP1-3.1-ŠMM-02-V Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas (mokslo duomenų bazės, e. dokumentai)“¹³⁸;

Daugiau informacijos apie šias priemones pateikiama: http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/patvirtintos_priem.

¹³⁵ http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/NNPKP_2007-2009_planas/2009_VRM_ataskaitos_priedas_priemoni_lentel_pat.doc; [Žiūrėta: 2011-03-10]

¹³⁶ http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d67; [Žiūrėta: 2011-03-10]

¹³⁷ http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d69; [Žiūrėta: 2011-03-10]

¹³⁸ http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d64; [Žiūrėta: 2011-03-10]

NAUDOTA LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. // Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. // Valstybės Žinios, 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos Darbo kodeksas. // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 64-2569.
4. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, 1994 m. liepos 19 d., Nr. I – 558, Vilnius // V.Ž. 1994 m., Nr. 60-1183.
5. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas, „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“, 2003-03-20, Nr. IX – 1383, Vilnius // V.Ž. 2003 m., Nr. 32-1318.
6. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2005 m. sausio 12 d., Nr. 12, Vilnius // V.Ž. 2005 m., Nr. 6-158.
7. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007-2009 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2007 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 806, Vilnius // V.Ž. 2007 m., Nr. 90-3575.
8. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 - 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu nr. 806, priedas.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/NNPKP_2007-2009_planas/2009_VRM_ataskaitos_priedas_priemoni_lentel_pat.doc;
9. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2010-2012 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, 2010 m. kovo 10 d., Nr. 247, Vilnius // V.Ž. 2010 m., Nr. 31-1433.
10. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 - 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano 34 priemonė.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/34_priemone_uz_2009_Pat.pdf;
11. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 - 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano 14 priemonė.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/14_priemone_pat.pdf;

12. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 - 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano 2 priemonė.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/2_priemone_2007-2009_m.pdf;
13. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 - 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano 43 priemonė.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/43_priemone_2009.pdf;
14. Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų naudojimo ataskaitos ir 2010 m. savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos patvirtinimo“, 2010 m. birželio 23 d., Nr. T2 – 182, Jurbarkas.
15. Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl pritarimo Pagėgių savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos vykdymo 2009 m. ataskaitai“, 2010 m. gruodžio 16 d., Nr. T - 948, Pagėgiai.
16. Šilalės rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Šilalės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų naudojimo ataskaitos“, 2010 m. kovo 31 d., Nr. T1 – 85, Šilalė.
17. Tauragės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas „Dėl 2009 m. Tauragės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų paskirstymo“, 2009 m. birželio 5 d., Nr. 5 – 561, Tauragė.

Specialioji literatūra

1. Babachinaitė G., Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija, 2000 m., Nr. 15(7).
2. Babachinaitė G., „Žmogaus nesaugumo nuo nusikaltimų būklė Lietuvoje ir jos vertinimo pagrindai“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m.
3. Babachinaitė G., Petkus A., Justickis V. ir kt., Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m., Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2008 m.
4. Baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, Trečias pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius 2003 m.

5. Dapšys A., „Kriminogeninės situacijos Lietuvoje charakteristika“, VII Baltijos šalių kriminologų simpoziumas, „Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką“, Vilnius, 2005 m.
6. David G. Mayers, Psichologija, UAB Poligrafija ir informatika, 2000 m.
7. Dobryninas A., Sakalauskas G., Žilinskienė L., Kriminologijos teorijos., Vilnius, 2008 m.
8. Galinaitytė J., Rudzkiš T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problematika // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 70(62).
9. Galinaitytė J., Kriminologija: teorija ir aktualijos., Vilnius. 2009 m.
10. Grunulaitė L. – „Nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose lyginamoji analizė“. Magistro baigiamasis darbas, MRU, 2009 m. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100225_142114-01915/DS.005.0.01.ETD;
11. Jurgelaitienė G., Nusikalstamumo prevencijos samprata, pagrindai ir jos rūšys. Kriminologija, vadovėlis, MRU leidykla, 2010 m.
12. Justickis V., Kriminologija: 1 dalis, Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001 m.
13. Kiškis A., Nusikalstamumas Lietuvoje: Ką pakeitė teisės reforma? // Jurisprudencija, 2006 m. Nr. 3 (81).
14. Kiškis A., Nusikalstamumas. Kriminologija, vadovėlis, MRU leidykla, 2010 m.
15. Kriminologija / Ats. red. Bluvšteinas J., Vilnius: Pradai, 1994 m.
16. Kučiauskas Ž. – „Nusikalstamumas Lietuvos kaime“. Magistro baigiamasis darbas, MRU, 2005 m. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060322_112304-18600/DS.005.0.02.ETD;
17. Kurapka V. E., Justickis V. „Saugumo samprata. Saugumo koncepcijų ir sampratų apibendrinimas“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m.
18. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija Nr. 3, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, leidykla – „Mokslas“, Vilnius, 1978 m.
19. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija Nr. 5, Vyriausioji enciklopedijų redakcija, leidykla – „Mokslas“, Vilnius, 1979 m.
20. Namų advokatas / Sud. Prapiestis J., Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2002 m.
21. Nusikalstamumo ir kitų nepageidaujamą socialinių procesų prevencijos problemos bei jų sprendimas Europos valstybėse: monografija / Ats. Red. Babachinaitė G., Vilnius, 2003 m.

22. Pocevičius G. – „Šiuolaikinio nusikalstamumo Lietuvoje charakteristika“. Magistro baigiamasis darbas, MRU, 2009 m. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100222_101002-89598/DS.005.0.01.ETD;
23. Popovič D. – „Nepilnamečių nusikalstamumo kriminologinė analizė Telšių rajone“. Magistro baigiamasis darbas, MRU, 2010 m. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110207_110540-17000/DS.005.0.02.ETD;
24. Prišmantas R. – „Nusikalstamumas Jurbarko rajone“. Magistro baigiamasis darbas, MRU, 2006 m. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070102_131703-65825/DS.005.0.02.ETD;
25. Šakočius A., „Institucijų ir organizacijų, vykdančių nusikaltimų prevenciją ir kontrolę, vadybinių priemonių efektyvumo analizė“, „Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas“, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, 2010 m.
26. Urmonas A., Nusikalstamumo ir nusikaltimų prevencija, Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką, VII Baltijos šalių kriminologų simpoziumas, Vilnius: TI, 1995 m.
27. Блувштейн Ю. Д., Добрынин А. В., Основания криминологии. Опыт логико – философского исследования, Минск, Университетское, 1990 m.

Statistiniai duomenys

1. Informatikos ir ryšių departamentas prie LR VRM // <http://www.ird.lt/>;
2. Statistikos departamentas prie LRV // <http://www.stat.gov.lt/lt/>;
3. Policijos departamentas prie LR VRM // <http://www.policija.lt/>;
4. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama informacija, M3110209: Ikimokyklinio ugdymo įstaigos metų pabaigoje. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;
5. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama informacija. M3170102: užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;
6. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170102: užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: nusikalstamos veikos rūšis, administracinė teritorija ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;
7. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170104: asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai:

administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis.

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;

8. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateikiama diagrama: M3170104: asmenys, įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;
9. Tauragės apskrities viršininko administracija, Tauragės apskrities istorija // <http://www.taurage.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=AB832B0422D602EB0CAAC10F7563079B?docLocator=08DCF0FE2E5711D999C8746164617373&inlanguage=lt&pathId=1>;
10. Nusikaltimų prevencijos Lietuvoje centras, „Kam reikalinga nusikaltimų prevencija?“ // http://www.nplc.lt/zinynai/vz/vz_10/vz_10.aspx;
11. Tauragės apskrities gyventojų apklausa apie policijos darbą // http://www.policija.lt/taurage/UserFiles/File/2009%20m_%20gyventoju%20apklaus.pdf;
12. Informacija apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimą 2005 – 2012 m. // <http://www.vrm.lt/index.php?id=1042&lang=2target>;
13. LR Prokuratūra, prokuroro komentaras, „Kaip nustatoma nusikaltimo sudėtis?“ // <http://www.prokuraturos.lt/Naujienos/Prokurorokomentaras/tabid/69/ItemID/902/Default.aspx>;
14. Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijos tobulinimas, VP1-3.1-ŠMM-04-K // http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d67;
15. MTTP kokybė ir ekspertų rengimas, VP1-3.1-ŠMM-06-V // http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d69;
16. Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas (mokslininkų duomenų bazės, e. dokumentai), VP1-3.1-ŠMM-02-V // http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/gaires/priemones/priemone?priem_id=000bdd5380003d64;

Bacys D., Nusikalstamumo raiška Tauragės apskrityje / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė prof. dr. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. – 67 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ir įvertinta Tauragės apskrities 2005 – 2009 m. laikotarpio kriminologinė situacija. Pirmojoje darbo dalyje pateikta bendra Tauragės apskrities socialinė, demografinė charakteristika. Antrojoje dalyje teoriniu aspektu išanalizuota nusikalstamumo samprata. Trečiojoje dalyje pateikiami statistiškai išanalizuoti nusikalstamumo, Tauragės apskrityje, pagrindiniai rodikliai 2005 – 2009 m. (būklė, lygis, dinamika, struktūra). Ketvirtojoje dalyje statistiškai išanalizuoti ir pateikti asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. asmenybės pagrindiniai bruožai. Penktojoje dalyje dokumentų analizės būdu, taip pat remiantis ekspertiniu tyrimu išnagrinėta ir pateikta vykdoma nusikalstamumo Tauragės apskrityje prevencinė veikla.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamumas, nusikalstama veika, nusikalstamumo rodikliai, nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas, nusikalstamumo prevencija.

Bacys D., Criminality in Tauragė county / Master Thesis in Law and Management. Supervisor prof. G. Babachinaitė. – Vilnius, Faculty of Law , Mykolas Romeris University, 2011. - 67 p.

ANNOTATION

This work shows an analysis and evaluation of the criminological situation in Tauragė's region in the period of 2005 - 2009. The first part of the work shows the total social demographic characteristics in Tauragė. The second part of the work analyzes the theoretical aspect of the crime concept. The third part shows a statistical crime analysis in Tauragė region in 2005-2009 (state, level, dynamic, structure). The fourth part analyzes the main features of persons who were suspected committed a criminal act. The fifth part shows crime prevention activities in Tauragė's region with reference to document analysis method as well as expert analysis.

Main words: criminality, criminal act, criminality indicators, crime, misdemeanour, crime prevention.

Bacys D., Nusikalstamumo raiška Tauragės apskrityje / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė prof. dr. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. – 67 p.

SANTRAUKA

Nusikalstamumo tema visada aktuali ir mus lydinti. Šio darbo aktualumas ir naujumas pasižymi tuo, kad moksliskai nusikalstamumas šiame visame regione, 2005 – 2009 m. laikotarpiu nebuvo nagrinėtas. Tyrimo objektas – nusikalstamumas Tauragės apskrityje 2005 – 2009 m. Problema – nusikalstamumas – tai viena seniausių ir svarbiausių problemų pasaulyje. Norint tinkamai ir efektyviai įgyvendinti kovos su nusikalstamumu priemonės būtinas nuolatinis jo būklės ir kitimo tendencijų stebėjimas bei analizė.

Tyrimo tikslas - išnagrinėti ir pateikti nusikalstamumo būklės Tauragės apskrityje analizę.

Pirmojoje darbo dalyje pateikiama bendra socialinė, demografinė Tauragės apskrities charakteristika. Kadangi pagrindiniai nusikalstamumą apibūdinantys rodikliai (būklė, lygis, dinamika ir struktūra) ne iki galo atskleidžia tokio sudėtingo reiškinių kaip nusikalstamumas bruožus, norėdami pateikti gilesnę jo analizę atsižvelgėme į socialines, ekonomines, kultūrinės ir kt. regiono charakteristikas.

Antrojoje darbo dalyje nagrinėjama vyraujančių nusikalstamumo sampratų įvairovė.

Trečiojoje darbo dalyje pateikiama nusikalstamumo, Tauragės apskrityje, pagrindinių rodiklių analizė. Nagrinėjama bendra apskrities nusikalstamumo būklė, lygis ir dinamika, atskleidžiama nusikalstamumo struktūra.

Ketvirtojoje darbo dalyje analizuojami užregistruotų fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas Tauragės apskrityje asmenybės bruožai (t.y. amžius, lytis, tautybė, išsilavinimas, užimtumas ir kt.), taip pat išskiriamos nusikalstamos veikos padarytos asmenų tam tikroje būsenoje (neblaivus, apsvaigęs), išnagrinėta užregistruotų, nusikalstamą veiką padariusių, grupių sudėtis ir kt.

Penktojoje darbo dalyje pateikiama 2005 – 2009 m. laikotarpiu vykdytos nusikalstamumo prevencijos Tauragės apskrityje analizė. Norėdami konkrečiai ištirti apskrityje vykdytos nusikalstamumo prevencijos efektyvumą bei priežastis, kurios įtakojo tokią nusikalstamumo būklę regione, atlikome ekspertinį tyrimą, kurio rezultatai išanalizuoti ir pateiti šioje darbo dalyje.

Darbą sudaro: įvadas, penki skyriai, du skirsniai, išvados, siūlymai ir rekomendacijos.

Darbe pateikiama: 13 lentelių, 34 paveikslėliai ir 1 priedas.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamumas, nusikalstama veika, nusikalstamumo rodikliai, nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas, nusikalstamumo prevencija.

SUMMARY

The theme of criminality is always relevant and accompanies us. The relevance and the newness of this Thesis is significant because academically the criminality was not analysed in this district in 2005 - 2009 period. **The object of the research** is criminality in Tauragė district in 2005 - 2009. **The problem** - criminality is one of the oldest and the most important problems in the world. Wanting effectively to realize the means of criminality fight, it is essential a permanent observation of its condition and variation tendencies and analysis. **The purpose of research** is to explore and give the analysis of criminality condition in Tauragė district.

In the first part of the Thesis is presented a general, social and demographic characteristic of Tauragė district. Whereas, the main indicators that describe criminality (condition, level, dynamics and structure), do not completely reveal the features of such complicated phenomenon as criminality, therefore, giving the deeper analysis of this, we considered social, economical and cultural district characteristics.

In the second part of the Thesis, the variety of dominant criminality conception is examined.

In the third part of the Thesis, the analysis of the main indicators of criminality in Tauragė district is presented. General condition of district criminality, the level and dynamics are also examined, the structure of criminality is revealed.

In the fourth part of the Thesis, are analysed the features of registered people, who are suspected (accused) committing a criminal act in Tauragė district (age, sex, nationality, education, occupation), also are distinguished the criminal acts that are done by people in particular condition (drunken, dizzy) and the composition of groups that committed a criminal act, are explored.

In the fifth part of the Thesis, is presented the analysis of criminality prevention that was done in 2005-2009 period in Tauragė district. We did an expert research, wanting particularly to explore the efficiency and the reasons of criminality prevention in the district, that influenced such a condition of criminality. The results are analysed and presented in this part of the Thesis.

The Thesis consists of Introduction, five chapters, two clauses, conclusions, offers and recommendations. In the Thesis are presented: 13 tables, 34 pictures and 1 appendix.

Main words: criminality, criminal act, criminality indicators, crime, misdemeanour, crime prevention.

KLAUSIMYNAS

Gerbiamas respondente,

Šios apklausos tikslas - išsiaiškinti Tauragės apskrityje vykdomos prevencinės veiklos kovojant su nusikalstamumo didėjimu efektyvumą bei priežastis, kurios įtakojo tokią nusikalstamumo būklę apskrityje

Anketa yra anoniminė, gauti duomenys bus naudojami statistiniais tikslais rašant magistro baigiamąjį darbą, tema „Nusikalstamumo raiška Tauragės apskrityje“.

Labiausiai tinkantį atsakymą apibraukite arba įrašykite.

1. Jūsų amžius.

- 1.1. Nuo 26 iki 35 metų.
- 1.2. Nuo 36 iki 45 metų.
- 1.3. Nuo 46 iki 55 metų.
- 1.4. Vyresni nei 55 metai.

2. Jūsų lytis.

- 2.1. Vyras.
- 2.2. Moteris.

3. Jūsų išsilavinimas.

- 3.1. Aukštasis.
- 3.2. Aukštasis teisinis.
- 3.3. _____.

4. Jūsų darbo patirtis nusikalstamumo vertinimo ir prevencijos srityje.

- 4.1. 4 metai.
- 4.2. 5 metai.
- 4.3. _____.

5. 2005 – 2009 m. laikotarpiu Tauragės apskrityje didžioji dalis padarytų nusikalstamų veikų buvo turtinio pobūdžio. Kaip manote, kodėl būtent šio pobūdžio nusikalstamų veikų padaroma daugiausiai apskrityje? (pasirinkite iki 3 jums tinkančių variantų)

- 5.1. Tai lėmė suprastėjusi gyventojų ekonominė padėtis;
- 5.2. Didėjantis žemiau skurdo ribos gyvenančių asmenų skaičius apskrityje;
- 5.3. Mažas pareigūnų skaičius;
- 5.4. Gyventojų neapdairumas;
- 5.5. Žiniasklaidos įtaka;

5.6. Kita. _____

_____.

6. Jūsų nuomone, kokios yra pagrindinės nusikalstamumo didėjimą skatinančios priežastys apskrityje? (pasirinkite iki 3 jums tinkančių variantų)

- 6.1. Nedarbas;
- 6.2. Skurdas;
- 6.3. Alkoholis;
- 6.4. Narkotikai;
- 6.5. Gyventojų užimtumo stoka;
- 6.6. Švietimo sistemos trūkumai;
- 6.7. Policijos pareigūnų stoka;
- 6.8. Gyventojų nepasitikėjimas teisėsaugos institucijomis;
- 6.9. Kita. _____

_____.

7. Jūsų nuomone, efektyviausios nusikalstamumo lygį mažinančios priemonės apskrityje? (pasirinkite iki 3 jums tinkančių variantų)

- 7.1. Policijos pareigūnų skaičiaus didinimas;
- 7.2. Nusikaltimų prevencijos programų diegimas;
- 7.3. Griežtesnės bausmės;
- 7.4. Pašalpų sistemos tobulinimas;
- 7.5. Socialinių darbuotojų, orientuotų į darbą su potencialiai pavojingų asmenų grupėmis, rengimas;
- 7.6. Gyventojų užimtumo didinimas;
- 7.7. Kita. _____

_____.

8. Kurios nusikalstamos veikos Tauragės apskrityje pasižymi didžiausiu latentišku? (pasirinkite iki 3 jums tinkančių variantų)

- 8.1. Kontrabanda;
- 8.2. Vagystės;
- 8.3. Plėšimai;
- 8.4. Neteisėta naminių stipriųjų alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba;
- 8.5. Nužudymai;
- 8.6. Sunkūs sveikatos sutrikdymai;
- 8.7. Sukčiavimai;
- 8.8. Turto prievartavimas;
- 8.9. Narkotinių medžiagų platinimas;
- 8.10. Kita. _____

_____.

9. Tyrimų duomenimis per paskutinį dešimtmetį gyventojų nesaugumo jausmas labai stipriai išaugo. Jūsų nuomone, kokios pagrindinės priežastys tai įtakojo? (pasirinkite iki 3 jums tinkančių variantų)

- 9.1. „Išpūstas“ žiniasklaidos dėmesys apie vis didėjantį nusikalstamumą;
- 9.2. Korupcijos skandalai teisėsaugos institucijose;
- 9.3. Gyventojų uždarumas;
- 9.4. Gyventojų polinkis nuolatos skųstis;
- 9.5. Kita.

10. Kaip manote, ar pakanka Tauragės apskrityje vykdomų prevencinių programų nukreiptų prieš nusikalstamumo didėjimą?

- 10.1. Pakanka;
- 10.2. Nepakanka;
- 10.3. Neturiu nuomonės;
- 10.4. Kita.

11. Kokios prevencinės programos vykdomos Tauragės apskrityje kovojant su nusikalstamumą didinančiais veiksniais (įrašykite visas Jums žinomas prevencines programas).

12. Jūsų nuomone, ar šios programos veiksmingos?

- 12.1. Taip;
- 12.2. Ne;
- 12.3. Kita.

13. Gal būt turite kitų pastebėjimų, pasiūlymų arba rekomendacijų kaip būtų galima pagerinti prevencinių programų poveikį nusikalstamumui ar kitaip sumažinti esamą nusikalstamumo būklę Tauragės apskrityje?

Dėkojame už objektyvius ir teisingus atsakymus